

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalian koulutusohjelma

Varhaiskasvatuksen suuntautumisvaihtoehto

2017

Iida Järvinen

LAPSEN OMAN TOIMINNAN OHJAUKSEN TUKEMINEN

– Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa

Iida Järvinen

LAPSEN OMAN TOIMINNAN OHJAUKSEN TUKEMINEN

- Montessori-Päiväkoti Aurinkoleijonassa

Tämän laadullisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, tukeeko montessoripedagogiikkaan pohjautuva Montessori-päiväkoti Aurinkoleijona lapsen oman toiminnan ohjausta sekä minkälaisia kokemuksia lasten vanhemmilla on tästä ohjauksesta. Opinnäytetyö on tapaustutkimus, jonka teoriaosiossa nostetaan esille varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen lisäksi suomalaisen varhaiskasvatuksen historiaa sekä vaihtoehto pedagogiikoita. Työssä syvennytään lisäksi tarkemmin Montessoripedagogiikkaan sekä lapsen itsesätelyn ja oman toiminnan ohjauksen kehittymiseen.

Tänä päivänä lasten oppiminen ja oppimisvaikeudet ovat ajankohtainen puheenaihe. Suomi on loistanut PISA-tutkimuksen kärjessä monia vuosia, mutta viime vuosina tulokset ovat heikentyneet. Oppimisvaikeuksien taustalla vaikuttavat monet tekijät, mutta yhtenä tekijänä voidaan pitää vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa. Jotta lapsi saa hyvän alun oman toiminnan ohjauksen kehittymiseen, on varhaiskasvatuksessa kiinnitettävä huomiota sen tukemiseen. Suomalaisen varhaiskasvatuksen ollessa laadukasta, se mahdollistaa hyvän pohjan jokaisen lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle, sisältäen myös oman toiminnan ohjauksen. Opinnäytetyö kiinnittyy käytännön varhaiskasvatustyön kehittämiseen Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa tutkimalla mahdollisia kehittämiskohteita lapsen oman toiminnan ohjauksen tukemisen osalta. Tutkimuskysymykset ovat: "Millä tavoin Montessori-pedagogiikka tukee lapsen oman toiminnan ohjausta?" sekä "Minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on lapsensa/lastensa oman toiminnan ohjauksesta?".

Tutkimusaineiston keruumenetelminä käytettiin havainnointia ja lapsen vanhemmille suunnattua kyselylomaketta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysia hyödyntämällä. Tutkimustulokset osoittavat, että Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonan toimintaympäristö on luotu niin, että se tukee lapsen oman toiminnan ohjausta monin keinoin. Monipuoliset toiminnot, ilmapiirin rauhallisuus, kalusteiden lapsentasoisuus ja aikuisten rooli ympäristössä mahdollistavat hyvän pohjan lapsen oman toiminnan ohjauksen tukemiselle. Lasten vanhempien kokemukset päiväkodista olivat positiivisia. Lapsista kasvaa päiväkodissa itsenäisiä, omaohjautuvia ja toiset huomioon ottavia tulevia koululaisia.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, montessoripedagogiikka, oman toiminnan ohjaus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of Social Services | Bachelor of Social Services

2017 | 54+7

lida Järvinen

SUPPORTING THE CHILD'S SELF-MANAGEMENT

- in the Montessori day care center Aurinkoleijona

The purpose of this qualitative thesis was to find out whether Montessori pedagogy based Montessori day care center Aurinkoleijona supports the self-management of the child, and what kind of experiences the parents of children have in the subject area. The thesis is a case study, and in the theoretical part it raises the documents guiding the early childhood education as well as the history of Finnish early childhood education, and the alternative pedagogics. Further, the thesis immerses Montessori pedagogy and the development of self-regulation and self-management of the child.

At present, children's learning and learning difficulties are topical themes. Finland has been in the elite of the Programme for International Student Assessment (PISA) for many years, but recently the results have weakened. Learning difficulties are influenced by many factors, but one factor that can be considered is the difficulties that are faced in self-management. In order for a child to have a good start in the development of self-management, attention should be paid to supporting it in early childhood education. With Finnish early childhood education being high quality, it provides a good foundation for the overall development of each child, including self-management. The thesis deals with the development of practical early childhood education in the Montessori day care center Aurinkoleijona by exploring potential development targets for supporting the child's self-management. The research questions are: "How does the Montessori pedagogy support the child's self-management?" and "What kind of experiences do parents have with their child's or children's self-management?".

Research methods were observation and a questionnaire for the parents of the child. Material was analyzed by utilizing content analysis. The results show that the operational environment of the Montessori day care center Aurinkoleijona has been created in a way that it supports the self-management of the child by many means. Versatile functions, calmness of the atmosphere, furniture that are in the child's level, and the role of adults in the environment enable a good basis for supporting the self-management of the child. Parents' experiences of day care center were positive. Children in the day care center are growing up to be independent, and self-directed future schoolchildren, who take others into consideration.

KEYWORDS:

Early childhood education, Montessori pedagogy, self-management

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA	8
2.1 Varhaiskasvatuksen historia	8
2.2 Varhaiskasvatus nyt	11
2.3 Varhaiskasvatuksen tavoitteet	11
3 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA	14
3.1 Oppimiskäsitys ja lapsikäsitys varhaiskasvatuksen pedagogiikan taustalla	14
3.2 Pedagogiikka osa laadukasta varhaiskasvatusta	16
3.3 Laaja-alainen osaaminen pedagogiikan toteuttamisen ytimenä	17
3.4 Vaihtoehtoinen pedagogiikka	18
3.4.1 Steiner-pedagogiikka	19
3.4.2 Freinet-pedagogiikka	20
3.4.3 Reggio Emilia-pedagogiikka	21
4 MONTESSORIPEDAGOGIIKKA	23
4.1 Montessoripedagogiikan synty	23
4.2 Montessoripedagogiikka Suomessa	25
4.3 Kehitys- ja herkkyykskaudet	26
4.4 Montessoriympäristö	29
4.5 Montessorivälineet	30
5 ITSESÄÄTELY JA TOIMINNANOHJAUS	32
6 OPINÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	36
7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	38
7.1 Kysely lasten vanhemmille	38
7.2 Havainnointi	39
7.3 Tutkimusaineiston käsittely	40
8 TUTKIMUSTULOKSET	42
8.1 Oppimisympäristön merkitys	42
8.2 Päiväkodin työntekijöiden merkitys	44

8.3 Lapsiryhmän merkitys	45
8.4 Montessoripedagogiikan merkitys	46
9 POHDINTA	49
9.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	49
9.2 Prosessin arviointi ja tutkijan ammatillinen kasvu	50
LÄHTEET	52

LIITTEET

- Liite 1. Tutkimuslupa
- Liite 2. Kyselylomake
- Liite 3. Havainnointilomake

1 JOHDANTO

Opetushallitus on julkaissut uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 18.10.2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat kaikkia varhaiskasvatusta järjestäviä tahoja oikeudellisesti velvoittava määräys. Varhaiskasvatus Suomessa elää siis tällä hetkellä siirtymävaihetta, mutta varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee ottaa perusteiden mukaiset paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat käyttöön jo tänä vuonna 1.8.2017 alkaen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) määrittelee varhaiskasvatuksen tehtäväksi edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen tulee olla lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä sekä syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksella on tärkeä tehtävä, sille siellä opitut taidot ja tiedot vahvistavat lasten aktiivista toimijuutta ja osallisuutta yhteiskunnassamme. Varhaiskasvatus on osaltaan osa suomalaista koulutusjärjestelmää, ja se on tärkeä vaihe niin lapsen tasapainoisen kasvun kuin oppimisen polulla. Varhaiskasvatus yhdessä esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa luovat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisen kokonaisuuden ja näin ollen perustan elinikäiselle oppimiselle. (Opetushallitus 2016, 8, 14, 18.)

OECD:n jäsenmailla on yhteinen tutkimusohjelma PISA, joka koostuu muutaman vuoden välein tehtävistä PISA-tutkimuksista. PISAn tarkoituksena on tuottaa tietoa koulutuksen tilasta ja tuloksista kansainvälisessä vertailukehyksessä. Tämän lisäksi se tuottaa tietoa koulun ulkopuolella tapahtuvaan oppimiseen vaikuttavista tekijöistä. PISA tutkii nuorten oppimisvalmiuksia ja – taitoja elinikäisen oppimisen näkökulmasta. (OKM 2017.)

Saamme usein lukea uutisista Suomen menestymisestä PISA-tutkimuksissa, Suomi on ollut tutkimusten tulosten mukaan jo useina vuosina kärkisijoilla. Tulokset viestittävät kuvaa suomalaisesta laadukkaasta koulutusjärjestelmästä, joka tukee lasten ja nuorten tasapainoista kehitystä ja oppimista. Kuitenkin viime vuosina tulokset Suomen osalta ovat heikentyneet, ja oppimisvaikeudet Suomessa lisääntyneet. Tämä ohjaa tarkastelemaan, mitä lisääntyneiden oppimisvaikeuksien taustalla piilee, ja miten syihin voidaan vaikuttaa kehittämällä suomalaista koulutusjärjestelmää. Tämä kehittämistyö alkaa laadukkaasta varhaiskasvatuksesta.

Oman toiminnan ohjauksen kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa, joten sen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää. Huomion kiinnittäminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen oman toiminnan ohjauksen kehityksen viivästyksiin ja vaikeuksiin saattaa ehkäistä pahempia haittoja tulevaisuudessa, kuten nuoruus- ja aikuisiän syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia. Vaikeudet oman toiminnan ohjauksessa saattavat ilmetä oppimisen vaikeuksina.

Oppimisen vaikeudet voivat johtua monista asioista ja ne voivat ilmetä jo varhaislapsuudessa esim. kielellisen kehityksen ongelmina. Nämä ongelmat saattavat myöhemmin kouluiässä tulla esiin vaikeuksina perustaitojen omaksumisessa. Oppimisen vaikeudet saattavat kuitenkin ilmetä myös erilaisina tarkkaavaisuuden, toiminnan suunnittelun ja ohjauksen vaikeuksina. Vaikeudet tarkkaavaisuudessa saattavat esim. ilmetä lapsella ylivilkkauteena ja impulsiivisuutena. Useimmiten tarkkaavaisuuden vaikeuteen liittyy oman toiminnan ohjauksen vaikeutta. Vaikeudet oman toiminnan ohjauksessa vaikeuttavat lapsen oppimista ja sosiaalista selviytymistä. (Koivunen & Lehtinen 2015, 187-188.)

Keskusteluissa Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonan johtajan kanssa yhdeksi opinnäytetyön tärkeäksi aiheeksi nousi lasten oman toiminnan ohjauksen tukeminen kyseisessä päiväkodissa montessoripedagogiikan ajattelua seuraten. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat varhaiskasvatuksen järjestäjiä tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla lapsen kokonaisvaltaista oppimista, johon oman toiminnan ohjaus kuuluu keskeisesti. Opinnäytetyössäni tutkin vanhemmille suunnatun kyselyn ja lasten havainnoimisen avulla, tukeeko Montessori-pedagogiikka Aurinkoleijonassa lasten oman toiminnan ohjausta. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millä tavoin Montessori-pedagogiikka tukee lasten oman toiminnan ohjausta Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa sekä vanhempien ajatuksia aiheesta. Opinnäytetyön tavoitteena on saada aikaan keskustelua aiheesta sekä vanhempien että päiväkodin henkilöstön parissa sekä tuoda esille mahdollisia kehityskohteita. Lisäksi henkilökunta voi hyödyntää opinnäytetyön tuottamaa tietoa oman toimintansa kehittämiseen. Opinnäytetyön tuloksia päiväkotitulee käyttämään mahdollisuuksien mukaan sekä toimintakulttuurinsa että pedagogisen toiminnan kehittämiseen.

2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

Yleissopimus lapsen oikeuksista (1991/60) määrittelee lapsen oikeuksiksi ilmaista ajatuksiaan, itseään ja mielipiteitään. Jokaisella lapsella on oikeus myös tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita lapsella on. Lapsilla on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Yleissopimus määrittää lapsen oikeudeksi hyvän opetuksen, huolenpidon ja kannustavan palautteen. Lapsella on myös oikeus rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaan. Jokaisella lapsella on myöskin oikeus käsitellä tunteita ja ristiriitoja, opetella ja kokeilla uusia asioita sekä saada monipuolisesti tietoa.

Jokaisella ihmisellä on elämässään vain yksi lapsuus, joka vietetään suurimmaksi osaksi varhaiskasvatuspalveluissa (Järvinen & Mikkola 2015, 8). Tämän vuoksi jokaisen varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan velvollisuus on ottaa huomioon nämä edellä mainitut lapsen oikeudet. Kun varhaiskasvatuksessa lapsen oikeudet toteutuvat, on lapsella mahdollisuus kehittyä, kasvaa ja oppia tasapainoisesti ja turvallisesti. Tämä tarkoittaa, että tuolloin myös lapsen oman toiminnan ohjauksen kehittyminen saa mahdollisuuden parhaaseen mahdolliseen tukeen.

Suomessa varhaiskasvatus on siis osa melkein jokaisen lapsen oppimisen ja kasvun polkua, sillä suurin osa lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen ennen oppivelvollisuutta. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan perustana onkin lapsuuden ymmärtäminen sekä osaaminen lapsen parhaan kasvun, kehityksen ja oppimisen mahdollistamisessa. Varhaiskasvatuksessa jokaisen lapsen yksilöllinen tunteminen ja kehityksen huomioon ottaminen on todella tärkeää. (Opetushallitus 2016, 18.) Suomessa jokaisen varhaiskasvatuksen järjestäjän velvollisuus on tuottaa sellaista varhaiskasvatusta, joka luo parhaat mahdolliset puitteet oppimiselle. Opinnäytetyössä tarkastellaan seuraavaksi varhaiskasvatuksen historiaa ja nykytilaa Suomessa, sillä sen tietämyksellä on olennainen merkitys, jotta laadukasta varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa.

2.1 Varhaiskasvatuksen historia

Varhaiskasvatus määritteenä on muuttunut vuosien saatossa monin tavoin ja sen toteuttamisympäristöt on nähty määrittelyissä eri tavoin. Varhaiskasvatuksena voidaan pitää erilaisissa toimintaympäristöissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta lasten ja

aikuisten välillä. Varhaiskasvatusta tapahtuu tällöin kotona, eri päivähoiton muodoissa sekä erilaisissa kolmannen sektorin tarjoamissa palveluissa. Vaikka varhaiskasvatusta on ollut Suomessa jo pitkään, on varhaiskasvatus käsitettä alettu käyttämään vasta 1970-luvun alussa. (Karila ym. 2001, 13.)

Suomen julkisen varhaiskasvatuksen voidaan sanoa ottaneen ensiaskeleensa 1800-luvulla. Sitä ennen Suomessa lasten kasvatukseen ja opetukseen liittyneet vaatimukset olivat sidoksissa kirkon asettamiin vaatimuksiin. Lasten kasvatustehtävä liittyi kristilliseen elämään. Jokaisen oli saatava ja osattava lukea kristinopin perustavat alkeet. Vastuu tästä kasvatustehtävästä oli ensisijaisesti vanhemmilla, joiden tehtävänä oli opettaa tarpeelliset taidot lapsilleen, jos vain itse olivat ne taidot omaksuneet. Varakkaissa perheissä palkattiin usein kotiopettaja, jonka vastuulla tämä kasvatustehtävä oli. Myös kirkko oli vastuussa varsinkin vähävaraisten perheiden ja orpojen lasten opettamisesta. Toisin sanoen varhaiskasvatusta annettiin tuona aikana kotikasvatuksena. (Lujala 2008, 204.)

Suomalainen varhaiskasvatus on kehittynyt vuosina 1880-1970 fröbeliläisen perinteen pohjalta (Reunamo 2007,99). Varhaiskasvatuksen perustana Suomessa pidetään Friedrich Fröbelin lastentarha-aatetta ja kasvatustilfilosofiaa. Varhaiskasvatukselle on kuitenkin luonut teoreettisen pohjan J.A. Comenius 1600-luvulla. (Karila ym. 2001, 13.) Suomessa lastentarha- ja seimitoiminnan synty liittyy kansanopetusjärjestelmän kehittämiseen. Lastentarhat kuuluivatkin aluksi kouluhallituksen lastensuojeluosaston alaisuuteen. Lastentarha-aate on tullut Suomeen Saksasta, jossa Uno Cygnaeus sai oppinsa Fröbelin työkavereilta ja oppilailta. Cygnaeuksen tavoitteena Suomessa oli nostaa koko kansan sivistystasoa. Cygnaeus toiminnan tuloksena syntyi Suomeen 1860-luvulla muutamia lastentarhoja. Ensimmäiset Suomen lastentarhat olivatkin "aitofröbeliläisiä". Suomen lastentarhantoiminnan alkuna pidetään kuitenkin vuotta 1888, jolloin Suomen ensimmäinen kansanlastentarha perustettiin Hanna Rothmanin toimesta. (Hänninen & Valli 1986, 59; Niiranen & Kinos 2001, 62; Lujala 2008, 205-206.)

Ensimmäisten lastentarhojen perustamisen jälkeen Suomessa aloitettiin lastentarhanopettajien koulutus fröbeliläisen malliin mukaan Sörnäisten kansanlastentarhassa vuonna 1892 ja Ebeneserkodissa vuonna 1908. Ebeneserkodissa pidettävästä lastentarhaseminaarista tuli lastentarhanpedagogiikan keskeisin määrittäjä aina 1950-luvulle asti. Lastentarhojen toiminnan perusajatus näinä aikoina oli köyhien kotien lasten kasvatuksessa ja hoidossa auttaminen. Lastentarhojen esikuvana pidettiin kotia. Sotien jäl-

keen lastentarhojen tarve lisääntyi. Opetuksen ja kasvatuksen painopisteinä lastentarhoissa oli pitkään puhtaus, terveystkasvatus, päivittäinen ravinnon ja vaatetuksen saaminen sekä vanhempien ohjaaminen kasvatustehtävässään. Vähitellen lastentarhoihin tuli erilaisia työ- ja toimintatapoja, kuten leikkiä, keskusteluja, raamattukertomuksia, askartelua, lauluja, voimistelua, retkiä ja juhlia. (Niiranen & Kinos 2001, 63-67; Lujala 2008, 207-211.)

Suomen talouden vaurastumisen myötä yhteiskunnan eri alat alkoivat kaivata lisäresursseja toiminnan kehittämiseen. Yhteiskunnallinen elinkeinorakenne, perheellisten naisten lisääntyvä osallistuminen työelämään sekä kasvatukselle ja opetukselle asetetut haasteet loivat kehittämispaineita lastentarhatoiminnalle. Yhtenä keskeisenä ongelmana pidettiin lasten hoidon järjestämistä vanhempien ollessa töissä. Vuonna 1973 Suomessa astui voimaan laki lasten päivähoidosta, jonka myötä lastentarhat jäivät historiaan, ja tilalle tulivat päiväkotihoito, perhepäivähoito ja leikkitoiminta. Lain lähtökohtana oli Suomen allekirjoittaman lapsen oikeuksien julistuksen vaatimuksissa. Lain tavoitteena oli luoda päivähoitoa niin, että sitä on tarjolla vanhempien haluamassa muodossa ja sinä aikana, kun sitä tarvitaan. Päivähoitopaikkoja tuli olla myös riittävästi. Lain myötä myös kaikki säännöllisesti tarjottava päivähoito tuli valvonta- ja tarkastusvelvollisuuden piiriin. 1970-luvulla alettiin myös kehittää varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutusta, lastentarhanopettajia alettiin kouluttaa korkeakouluissa, esiopetusjärjestelmää alettiin suunnitella ja päivähoiton tavoitteista alettiin puhua. (Niiranen & Kinos 2001, 67-68; Reunamo 2007, 99; Lujala 2008, 211-212.)

Päivähoiton kasvatustavoitteet alkoivat muodostua 1970- ja 1980-luvun vaihteessa. Vuonna 1980 ilmestyi kasvatustavoitekomitean mietintö, jonka tavoitteena oli antaa suuntaa varhaiskasvatuksella. Näin se teki aina 2000-luvulle asti. Myös lapsen asema oli 1980-luvun alkuun mennessä muuttunut. Lapsuuden erityisasema ja leikin merkitys korostui sekä nuoruusiän kesto pidentyi. Ydinperheen merkitystä myös korostettiin. 1990-luvulla suomalaisesta päivähoidosta ja varhaiskasvatuksesta oli tullut kansainvälisestäikin arvostettu. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa oli yhdistetty kasvatus, hoito ja opetus kokonaisuudeksi ja varhaiskasvatusemahdollisuuksia oli tarjolla tasaisesti kaikille lapsille riippumatta siitä sosiaaliryhmästä, mihin kuului. 1990-luvulla varhaiskasvatuksen tutkimustoiminta laajeni ja myös yksityisten päiväkotien määrä alkoi lisääntyä. Varhaiskasvatuksen laatuun alettiin kiinnittää huomiota enemmän 1990-luvulla. Päivähoiton laatua tarkkaili yliopistojen lisäksi Stakes. 1970-luvulta 2000-luvulle siirryttäessä käsitteet lapsuudesta ja varhaiskasvatuksesta on muuttuneet. Leikkivästä, haaveilevasta

ja suojeltavasta lapsesta on tullut oppimishaluinen, omatoiminen ja taitava lapsi. (Niiranen & Kinos 2001, 70-75; Reunamo 2007, 99-101; Lujala 2008, 213.)

Vuonna 2003 valmistui valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman (Vasu) perusteet ja vuonna 2005 niiden tarkistettu painos. Tämän asiakirjan tarkoituksena oli edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko Suomessa. Sen pohjana toimi valtioneuvoston vuonna 2002 hyväksymät Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Linjaukset sisälsivät varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämiskohteet. Varhaiskasvatus Vasun mukaan tarkoittaa pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Tavoitteena varhaiskasvatuksella oli edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Reunamo 2007, 101-102.)

2.2 Varhaiskasvatus nyt

Varhaiskasvatuksesta puhuttaessa nykypäivänä kuuluu sen tehtävään monta ulottuvuutta. Suppeasti tarkastellessa varhaiskasvatukseen kuuluvat lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus. Nämä ovat varhaiskasvatuksen ydintehtävät. Laajemmin varhaiskasvasta tarkastellessa tulevat mukaan myöskin vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö sekä lastensuojelun tukitoimi. (Koivunen 2009, 11; Varhaiskasvatuslaki 1973.)

Nykypäivänä varhaiskasvatusta Suomessa määrittävät ja ohjaavat 1.8.2015 tullut voimaan varhaiskasvatuslaki ja Opetushallituksen 18.10.2016 määräämä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatuslain (36/1973) mukaan varhaiskasvatus tarkoittaa lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Laissa määritellään lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatusta määrittävät tavoitteet, joihin palataan myöhemmin opinnäytetyössä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat jokaista varhaiskasvatusta järjestävää tahoa velvoittava asiakirja, jonka mukaan laaditaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat sekä toteutetaan varhaiskasvatusta (Opetushallitus 2016, 8).

2.3 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuslaki (1973/36) määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteiksi:

- *”edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia;*
- *tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;*
- *toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;*
- *varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatussympäristö;*
- *turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;*
- *antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;*
- *tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;*
- *kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;*
- *varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;*
- *toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.”*

Näiden valtakunnallisten varhaiskasvatuksen tavoitteiden tarkoitus on ohjata varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia (Varhaiskasvatuslaki 1973/36).

Suomen laki velvoittaa kaikkia Suomessa varhaiskasvatusta järjestäviä tahoja toteuttamaan näitä tavoitteita. Lapsen oman toiminnan ohjauksen kehittymisen tukeminen on osa näitä tavoitteita, sillä se on osa lapsen tasapainoista ja turvallista kehitystä. Jokaisessa Suomen varhaiskasvatusta tuottavalla taholla tulisikin siis näkyä toimintatapoja,

jotka tukevat lasten oman toiminnan ohjauksen kehittymistä. Varhaiskasvatuksen tavoitteiden sisäistäminen on tämän opinnäytetyön edellytys. Jotta voidaan tarkastella tapoja, millä tavoin lapsen oman toiminnan ohjauksen kehittymistä tuetaan, on ymmärrettävä syy, miksi sitä tulee tukea.

3 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA

Varhaiskasvatus määritellään kansainvälisellä tasolla tavoitteelliseksi, ryhmämuotoiseksi opetus- ja kasvatustoiminnaksi, josta vastaa koulutettu henkilöstö. Varhaiskasvatuksessa lapsen päivä sisältää monenlaisia toimintoja, suunnitelmallista ja monipuolista toimintaa, leikkiä, ulkoilua, liikuntaa, perushoitoa, ruokailua sekä vapaata toimintaa ja vuorovaikutusta muiden kanssa. EU, OECD, YK: lapsen oikeuksien komitea sekä Maailmanpankki korostavat jokaisen lapsen oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, hyvinvointiin ja oppimiseen. Varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lapsen koko elämälle ja koulutukselliselle tasa-arvolle. (Heinonen ym. 2016, 9, 25-26.)

Jotta varhaiskasvatus olisi laadukasta, tulisi sen ottaa huomioon monia asioita. Yksi laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytys on pedagoginen toiminta. Kansainvälisissä tutkimuksissa onkin todettu laadukkaan pedagogisen varhaiskasvatuksen merkitys, tuloksellisuus ja vaikuttavuus (Heinonen ym. 2016, 9). Pedagoginen toiminta on suuri osa varhaiskasvatusta, sillä sitä tapahtuu arjen pienimmissäkin asioissa. Pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa tulisikin olla monipuolista, suunnitelmallista ja rikasta.

Varhaiskasvatuksen henkilökunta on pedagogisesti vastuussa lapsiryhmästä. Päiväkodissa lapsiryhmän pedagogisen toiminnan ja varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa korostuu henkilöstön ammatillinen näkemys ja arviointi lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista. Myös lapsesta saatu vuorovaikutuksen ja havainnoin avulla on tärkeä toiminnan suunnittelussa. Toisin sanoen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa ja pedagogisen toiminnan toteuttamisessa korostuu varhaiskasvatus ammattilaisten pedagoginen osaaminen. (Heinonen ym. 2016, 81-83.) Opinnäytetyössä tarkastellaankin varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa tarkemmin, sillä sen ymmärtäminen ja sisäistäminen ovat tärkeää jokaisen varhaiskasvatuksen ammattilaisen osalta, jotta laadukasta varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa. Ilman varhaiskasvatuksen pedagogiikan ymmärtämistä tämän opinnäytetyön toteuttaminen olisi mahdotonta.

3.1 Oppimiskäsitys ja lapsikäsitys varhaiskasvatuksen pedagogiikan taustalla

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan taustalla vaikuttavat varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemys lapsesta ja kasvatuksesta. Näiden näkemysten taustalla vaikuttavat taas ihmisen oma ihmiskäsitys, oppimiskäsitys sekä erilaiset arvot, uskomukset ja perinteet.

(Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 15-16.) Ihminen oppii jatkuvasti, vaikka hän ei siihen kiinnittäisikään tietoisesti huomiota. Lapsikin oppii jatkuvasti ja kaikissa ympäristöissään. Tukeakseen lapsen oppimista varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen oppimisprosesseista. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen toiminnan taustalla vaikuttavat erilaiset oppimiskäsitykset, vaikka varhaiskasvattaja ei sitä tietoisesti huomaakaan. Jotta varhaiskasvatuksen ammattilainen voi tulla hyväksi työssään on myös varhaiskasvattajan aina opittava uutta, arvioitava omaa toimintatapaansa sekä pystyttävä kehittämään toimintaansa tarvittaessa. (Koivunen 2009, 146-148.)

Suomen varhaiskasvatuksen perustana oleva varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on luotu pohjautuen käsitykseen lapsesta aktiivisena toimijana (Opetushallitus 2016, 20.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty Vygotskylta ja Piaget`lta vaikutteita saanut oppimiskäsitys pohjautuu tähän käsitykseen lapsesta. Tämän oppimiskäsityksen taustalla vaikuttaa sosiokulttuurinen teoria, joka korostaa oppimisen sosiaalista ja kulttuurista luonnetta. Sosiokulttuurien oppimistoiminta nostaa oppimisen etusijalla, ja olettaa, että se vie lapsen kehitystä eteenpäin. Vygotskin teorian mukaan oppiminen on aina ensin sosiaalista ja opittu sisäistyy asteittain osaksi yksilön osaamista. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten rooli ja merkitys korostuvat lapsen oppimisen mahdollistumisessa. Yhteistoimintaa pidetään yhtenä merkittävänä toimintamuotona autettaessa lasta siirtymään seuraavalle osaamistasolle lähikehityksessään. Lapsen kehitys tapahtuu ulkoa tulevasta säätelystä kohti itsesäätelyä. Sosiaalisen oppimisen ja sosiokulttuuristen teorioiden mukaan lapsen oppiminen virittää lapsen kehitystä. Lapsi pystyy suorittamaan vaativistakin tehtävistä yhdessä ja ohjattuna. (Kronqvist 2017, 13-19.)

Oppimiskäsityksen, joka vaikuttaa Suomessa järjestettävän varhaiskasvatusta taustalla, mukaan lapset kehittyvät, kasvavat ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten sekä ympäristön kanssa. Tämä käsitys määrittelee lasten oppimisen perustana olevan lasten aiemmat kokemukset sekä lasten mielenkiinnon kohteet ja osaamiset. Lapset ovat luonnostaan uteliaita, ja kiinnostava, sopivasti haastava toiminta innostaa heitä oppimaan lisää. Jokaisella lapsella on oikeus saada onnistumisen kokemuksia, joiden kautta hän saa iloa omasta toiminnastaan ja itsestään oppijana. (Opetushallitus 2016, 20.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulee muistaa ottaa huomioon lapsen toimijuuteen, yksilöllisyyteen ja kasvuympäristöön liittyvät näkemykset. Lapsi ei ole koskaan irrallaan siitä ympäristöstä, missä hän on kasvanut ja kehittynyt sekä oppinut ja

omaksunut taitonsa, arvonsa ja kulttuuriset mallinsa. Varhaiskasvatus on laadukasta silloin, kun se ei vain seuraile lapsen kehitystä vaan avaa lapsen kehitykselle uusia väyliä sensitiivisesti ja lapsen tarpeet huomioon ottaen. (Kronqvist 2017, 10.)

3.2 Pedagogiikka osa laadukasta varhaiskasvatusta

Pedagogiikka tarkoittaa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen ammattilaisten toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen takaamiseksi. Pedagogiikka on osa varhaiskasvatuksen kaikkea toimintaa. (Helenius 2008, 52-55.) Pedagogiikka perustuu käsitykseen oppimisesta, lapsuudesta ja lapsesta sekä arvoperustasta. Pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksessa kaikkialla, sen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuudessa. Jotta pedagogiikan toteutuminen varhaiskasvatuksessa onnistuu, on varhaiskasvatuksen ammattilaisilla oltava pedagogista asiantuntemusta sekä yhteinen ymmärrys niistä tavoista, joilla lapsen oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaiten edistää. (Opetushallitus 2016, 20.)

Varhaiskasvatuksessa pedagogista toimintaa voidaan kuvata kokonaisvaltaiseksi. Pedagogisen toiminnan ja sen toteuttamisen tavoitteena varhaiskasvatuksessa on edistää lasten hyvinvointia, oppimista sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta on osa varhaiskasvatuksen jokapäiväistä arkea. Pedagogista toimintaa tapahtuu arjen pienissäkin tapahtumissa, jotka ovat lapsen kannalta suuria asioita. Pedagogisen toiminnan perusedellytys on se, että se tapahtuu lasten ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä päiväkodissa tapahtuvassa yhteisessä toiminnassa. (Opetushallitus 2016, 36.)

Pedagogiseen toimintaan kuuluu toiminnan suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja dokumentointi. Jokaisessa näissä toiminnassa on tärkeää ottaa huomioon lapsen osallisuus. Pedagoginen toiminta on laadukasta silloin, kun se on lasten omaehtoinen, varhaiskasvattajien ja lasten yhdessä ideoima sekä varhaiskasvattajien johdolla suunniteltu toiminta. (Hujala ym. 2016, 32-33; Opetushallitus 2016, 36-37.) Pedagogisella toiminnalla ei tarkoiteta siis varhaiskasvatuksen ammattilaisten suunnittelemaa lapsille suunnattua opetustilannetta vaan se on asia, joka sisältyy kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden jokaiseen vaiheeseen.

Tavoitteellisen ja monipuolisen pedagogisen toiminnan perustana on arvoperustan, oppimiskäsityksen ja lapsikäsitteiden lisäksi niihin pohjautuvat työtavat, yhteistyö, toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt. Jotta laadukasta pedagogista toimintaa voidaan siis toteuttaa, on asiat oltava mallillaan myös toimintakulttuurissa ja oppimisympäristöissä. Laadukkaan varhaiskasvatuksen mahdollistuminen on monien asioiden summa. Pedagogisen toiminnan suunnittelussa tärkeintä on ottaa huomioon lasten mielenkiinnon kohteet, tarpeet ja lasten kasvuympäristön merkitykselliset asiat. Lisäksi suunnittelussa on huomioita varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimisen alueet sekä laaja-alaiset oppimisen tavoitteet, joihin palataan seuraavassa kappaleessa. (Opetushallitus 2016, 37.)

Pedagogisen toiminnan ollessa laadukasta, on toiminnassa otettu huomioon suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. Pedagoginen toiminta tulee toteuttaa niin, että jokaisen lapsen oikeus edetä oppimisessaan mielekkäänä jatkumona turvaantuu. (Opetushallitus 2016, 37.)

3.3 Laaja-alainen osaaminen pedagogiikan toteuttamisen ytimenä

Laadukkaan pedagogisen toiminnan yhtenä tavoitteena on vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista, joten laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vaikuttavat pedagogisen toiminnan taustalla. Varhaiskasvatus on lapselle mahdollisuus luoda pohjaa laaja-alaiselle osaamiselle, jolla on suuri merkitys lapsen elämän kannalta tulevaisuudessa.

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tiedosta, taidoista, arvoista, asenteista ja tahdosta muodostuvaa kokonaisuutta. Myös kyky käyttää tietoja ja taitoja sekä kyky toimia erilaisten tilanteiden edellyttämällä tavalla on osa laaja-alaista osaamista. Lapsen omaksumat arvot ja asenteen sekä oma tahto toimia ovat perustana sille, miten lapset käyttävät tietojään ja taitojään. Laaja-alaisen osaamisen huomioon ottaminen pedagogisessa toiminnassa on tärkeää, sillä sen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Jotta ihminen voi kasvaa ihmisenä, opiskella, tehdä työtä sekä toimia kansalaisena, on hänen hallittava tiedon- ja taidonalat ylittävä ja yhdistävää osaamista. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on olla osa laaja-alaisen osaamisen kehittymisen alkutaipaleesta, sillä se edistää lasten kasvua yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen jatkuu läpi ihmisen koko elämän. (Opetushallitus 2016, 21.)

Jotta laaja-alaisen osaamisen kehittyminen varhaiskasvatuksessa mahdollistuisi, on varhaiskasvatuksessa otettava huomioon monia asioita. Varhaiskasvatuksessa käytettävät toimintatavat, erilaisten oppimisympäristöjen käyttäminen sekä lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen vaikuttavat pitkälti laaja-alaisen oppimisen kehittymiseen. Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet onkin otettava huomioon kaikessa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa onkin määritelty oppimisen alueet, joiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista. (Opetushallitus 2016, 22.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään viisi osa-alueetta, jotka kuuluvat laaja-alaiseen osaamiseen. Nämä osa-alueet ovat:

- *ajattelu ja oppiminen*
- *kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu*
- *itsestä huolehtiminen ja arjen taidot*
- *monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen*
- *osallistuminen ja vaikuttaminen.* (Opetushallitus 2016, 22.)

Opinnäytetyön tutkimuksen aihe, lapsen oman toiminnan ohjaus, liittyy vahvasti laaja-alaiseen osaamiseen. Vaikka opinnäytetyön työelämä kumppani toteuttaa varhaiskasvatuksessaan Montessori-pedagogiikkaa, on päiväkodin silti huomioita pedagogisessa toiminnassaan varhaiskasvatustilain sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältämien tavoitteet ja velvoitteet. Vaikka taustalla vallitsee vaihtoehtoinen pedagogiikka, on pedagogiikoiden taustalla aina yksi vallitseva sama perusta, lapsi ja lapsilähtöinen toiminta.

3.4 Vaihtoehtoinen pedagogiikka

Suomessa on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi erilaisia lakeja ja sopimuksia, joissa määritellään varhaiskasvatuksen yleiset tavoitteet ja toimintaperiaatteet. Jokaisen varhaiskasvatuksen järjestäjän ja toteuttajan on näitä noudatettava riippumatta siitä, millaista pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa toteutetaan.

Suomessa tahot, jotka järjestävät varhaiskasvatusta, voivat tarjota myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen pohjautuvaa varhaiskasvatusta (Opetushallitus 2016, 58). Vaihtoehtoinen pedagogiikka tarkoittaa erilaisia kasvatustapojen tapoja (Kivelä ym. 2015, 105). Niiden avulla annetaan vanhemmille Suomessa mahdollisuus valita kunnallisen päivähoidon sijasta jokin muunlainen päivähoito. Suomessa varhaiskasvatusta järjestetään muun muassa pohjautuen Steiner-, Freinet-, Reggio Emilia- ja Montessori-pedagogiikkaan. Monet päiväkodit ottavat myös eri kasvatussuunnitelmista itselleen sopivia kasvatustapoja ja soveltavat niitä heille sopiviksi. Tämän opinnäytetyön työelämä kontaktin Aurinkoleijonan tarjoama varhaiskasvatusta pohjautuu juu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan, Montessori-pedagogiikkaan. Näissä kaikissa edellä mainituissa pedagogiikoissa on sekä yhteneväisiä piirteitä että eroavaisuuksia. Opinnäytetyössä tarkastellaan lyhyesti Montessori-pedagogiikan lisäksi Steiner-, Reggio Emilia- ja Freinet-pedagogiikkaa, sillä niiden tarkastelu auttaa ymmärtämään vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan moninaisuutta. Vaihtoehtopedagogiikkojen ymmärtäminen antaa kasvattajalle mahdollisuuden hyödyntää ja perustella omaa toimintaa erilaisilla tiedoilla vaihtoehtopedagogiikkojen käyttömahdollisuuksista eri oppimisympäristöissä. Opinnäytetyö pohjautuu kuitenkin pitkälti Montessori-pedagogiikkaan, joten sitä tarkastellaan laajemmasta näkökulmasta.

3.4.1 Steiner-pedagogiikka

Steiner-pedagogiikassa varhaiskasvatusta ja koulu luovat pedagogisen kokonaisuuden. Steiner-koululla tarkoitetaan kansainvälisesti koulua sekä siihen liittyvää päiväkotia. (Skinnari 2001, 86.) Steiner-koulun alkuidean kehittäjänä pidetään kasvatustieteilijää Rudolf Steineriä (1861-1925). Steiner-pedagogiikan lähtökohtana on Steinerin kasvatustieteen filosofinen näkemys ihmisestä kehollisena, tajuisena ja itsetajuisena kokonaisuutena. (Paalasmaa 2011, 113-115.) Steiner-pedagogiikassa näkemys ihmisestä, maailmasta ja arvoista on kokonaisvaltainen. Samantyylistä ihmiskäsitystä Suomessa on kehittänyt professori Lauri Rauhala, jonka ihmiskäsitykseen palataan myöhemmin opinnäytetyössä.

Steiner-pedagogiikan ydin pohjautuu opetuksen sisältöihin ja metodeihin, ikäkausijatkamiseen sekä kunnioitukseen lapsen yksilöllisyyttä kohtaan (Steinerkasvatuksen liitto 2017). Steiner-pedagogiikassa kasvatuksen tavoitteena on auttaa lasta tulemaan

omaksi itsekseen. Lapsen yksilöllisyyttä korostetaan, sillä lapsi syntyy maailmaan yksilöllisyytensä kanssa. Steiner-pedagogiikassa tuetaan lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä kehon että mielen osalta. Steiner-pedagogiikassa kasvatuksen tehtävänä on kasvattaa lasta niin, että aikuisena hänestä tulisi luova, vapaa ja aloitteellinen ihminen. (Steinerkasvatuksen liitto 2017; Kivelä ym. 2015, 106.)

Steiner-pedagogiikassa korostetaan kasvuympäristön esteettisyyden merkitystä lapsen tasapainoiseen kasvuun. Lapsen kehityksen ajatellaan olevan herkkä häiriölle sekä terveellisten elämäntapojen noudattaminen on tärkeää lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta. Lapsella tulee Steiner-pedagogiikan mukaan tarjota monipuolinen oppimisympäristö, jossa on käsin kosketeltavia, aistittavia ja laadukkaita virikkeitä. Steiner-pedagogiikassa korostetaan sitä, että lapsen leikki-ideat eivät tule lapsen sisältä vaan aistihavaintojen kautta, joita lapsi ympäristöstään havainnoi. Steiner-pedagogiikassa keskeistä on myös oppimisympäristön järjestys ja pysyvyys, sillä ne luovat turvallisuuden tunnetta. Ajan rytmittäminen kasvatuksessa tukee lapsen henkistä tasapainoisuutta, jolla on vaikutusta lapsen unen laatuun. (Kivelä ym. 2015, 106-108.)

3.4.2 Freinet-pedagogiikka

Freinet-pedagogiikan luojana voidaan pitää ranskalaista pedagogia Celestin Freinetiä (1896-1966) (Margaretha Starck, 2011, 205.) Freinetin kasvatusnäkemys perustuu ajatukseen lapsesta positiivisena yksilönä, jolla on luontainen innostus tutkia kaikkea. Freinet-pedagogiikkaa voidaan kutsua myös todellisuuspedagogiikaksi, sillä pedagogiikassa korostetaan oppimisen lähtökohtana lapsen senhetkistä todellisuutta. Lapsen opettaminen ja kehityksen tukeminen tulee lähteä liikkeelle niistä taidoista ja tiedoista, joita lapsella sillä hetkellä on. (Suomen Freinet-yhdistys 2017.)

Freinet-pedagogiikassa yhtenä ydinasiiana on käytännön toiminta. Pedagogiikassa korostetaan myös sitä, että älyä on monenlaista, joille jokaisella tulee antaa yhtä paljon arvoa. Freinet-pedagogiikassa kasvatuksen yhtenä tärkeänä tehtävänä on tukea lasten kykyä itseilmaisuuksiin ja elämyksellisyyteen. Pedagogiikassa painotetaan sitä, että lapsella on luonnollinen halu oppia, toimia ja vaikuttaa. Kasvatuksen tavoitteena on saada lapsi kiinnostumaan omasta elämästään ja omista töistään. Lapsia tulee kannustaa ja innostaa kokeilemaan uusia asioita, ja järjestää mahdollisuus siihen. (Suomen Freinet-yhdistys 2017.)

Freinet-pedagogiikassa työn merkitystä korostetaan. Työnteon kautta ihmiselle syntyy arvoja ja tapoja ratkaista ongelmia. Oppimiskäsitys Freinet-pedagogiikassa sisältää toiminnallisuuden, omat kokemukset ja itsenäisen työnteon. Myös yksilöiden välinen tasa-arvo ja yhteiskunnan kehittäminen sopusointuisemmaksi on Freinet-pedagogiikan ydinasioita. Oppimisympäristö tulee suuntautua ympäristöönsä sekä sopeutettava oman aikansa vaatimuksiinsa. (Suomen Freinet-yhdistys 2017.)

3.4.3 Reggio Emilia-pedagogiikka

Reggio Emilia-pedagogiikka on italialaisen Reggio Emilian kaupungin kunnallisten päiväkotien kehittämä pedagoginen ajattelu- ja toimintatapa. Se on tullut tunnetuksi maailmalla 1980-luvulla kunnioittavana ja kuuntelevana suhtautumistapana. Tässä pedagogiikassa oppiminen perustuu lasten, aikuisten ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen. (Heinimaa 2011, 277.) Reggio Emilia-pedagogiikan kasvatustilafilosofia perustuu yhteisön arvoihin. Näitä arvoja ovat lasten ja aikuisten oikeus olla oman elämänsä tärkeitä toimijoita, demokratia ja moninaisuuden kunnioitus sekä osallisuus, ilo, oppiminen, leikki ja tunteet. Tätä pedagogiikkaa voidaan kutsua myös nimellä sadan kielen-pedagogiikka. (Suomen Reggio Emilia-yhdistys 2017.)

Reggio Emilia-pedagogiikassa korostetaan lapsilähtöistä toimintaa, projektityöskentelyä ja toiminnan dokumentointia. Pedagogiikassa innostetaan kasvattajaa luovaan ja tutkivaan sekä lapsen vapautta, leikkiä, iloa ja mielikuvitusta arvostavaan asenteeseen. Reggio Emilia-pedagogiikassa perustana on dialoginen oppimisprosessi, jonka mukaan kaikki tietoisuus kehittyy sosiaalisessa toiminnassa ja lapsen toimiessa itsekseen. Oppimisprosessien ajatellaan lähtevät lapsesta itsestään, sillä lapsi on luonnostaan utelias ja tiedonhaluinen. Lapsi oppii olemalla aktiivinen toimija. Projektityöskentelyä pidetään mielekkäänä työskentelytapana Reggio Emilia-pedagogiikassa. Sen avulla lapset pääsevät työstämään omia mielenkiinnon kohteitaan. (Suomen Reggio Emilia-yhdistys 2017; Kivelä ym. 2015, 106.)

Reggio Emilia-pedagogiikassa painotetaan dokumentoinnin tärkeyttä. Siinä kasvattajan tärkeänä tehtävänä on havainnoida ja kuunnella lapsia, luoda virikkeitä sekä esittää lapsille tarvittaessa kysymyksiä. Dokumentoinnilla on tarkoitus havainnoida lapsia ja heidän toimintaansa sekä olla apuväline päiväkodin toiminnan kehittämiseen. Dokumentointia tehdään kirjaamalla, videoimalla ja valokuvaamalla. Tärkeintä dokumentoinnissa ei ole

vain tuotos vaan koko prosessi. (Suomen Reggio Emilia-yhdistys 2017; Kivelä ym. 2015, 106.)

4 MONTESSORIPEDAGOGIIKKA

Opinnäytetyöni työelämäkumppanina toimii Montessori-päiväkoti Aurinkoleijona Oy, jonka pedagogiikka painottuu montessoripedagogiikkaan. Tämän vuoksi montessoripedagogiikan tarkastelu on olennainen osa opinnäytetyötä.

4.1 Montessoripedagogiikan synty

Montessoripedagogiikan perustajana voidaan pitää italialaista Maria Montessoria (1870-1952). Montessori syntynyt aikana, jolloin Italian yhdistysliikkeen, Risorgimenton, henki on ollut tiedettä tukeva ja kirkonvastainen. Vapauden ihannointi oli vahvaa tuona aikana. Tämä henki näkyi myöskin Italian ensimmäisen naistenlääkärin Maria Montessorin työssä, sillä hän tutki tieteellisesti käyttäytymistä sekä uskoi lapsen vapauteen. Montessoria voidaan pitää myöskin lasten ja naisten oikeuksien esitaistelijana. (Höynälänmaa 2011, 171; Salonen 2013, 23-24.)

Lääkäriksi valmistuttuaan Maria Montessori työskenteli ensin kehitysvammaisten lasten parissa, joiden kanssa hän työskenteli käyttäen erilaisia menetelmiä, perustuen kasvatuskäsityksensä, joka oli muodostunut Montessorin tutustuttua Seguinin, Rousseauin, Pestalozzin ja Fröbelin teorioihin. Montessori kehitti kaksi ideaa henkisesti jälkeenneiden lasten kasvatukseen. Ensimmäisen idea oli, että lapset tulisi koota mielisairaaloista kouluun, joka olisi erikoistunut juuri heidän kasvatukseensa. Toinen idea, oli Montessorin kehittämä ohjelma kehitysvammaisille lapsille, jonka tarkoituksena oli ensin simuloida aistit ja sen jälkeen äly. Montessori kokeili menetelmäänsä käytännössä ja muokkailu sitä tarpeen mukaan. Tulokset Montessorin opetuksesta olivat vakuuttavia. Vammaisten parissa työskenneltyään Montessori pohti normaalilasten kasvatusta ja vuonna 1907 Montessori siirtyikin työskentelemään köyhien normaalilasten pariin Rooman slummeihin. Montessorin opetus lasten parissa sai aikaan huomattavia tuloksia jo lyhyessä ajassa. Montessori käytti normaalilasten kanssa samaa materiaalia kuin kehitysvammaistenkin parissa, mutta sen käyttö oli erilaista normaalilapsilla. Normaalilapsi oli kiinnostunut välineestä ja työskenteli sen kanssa osoittaen hyvää keskittymiskykyä. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 12-17; Höynälänmaa 2011, 172; Salonen 2013, 23.)

Roomassa slummissa työskennellessään Montessori perusti ensimmäisen ”Lasten talon” (Casa dei Bambini), jossa hän työskenteli lasten kanssa. Montessorin saavuttamat

tulokset lasten kanssa tekivät tästä Lasten talosta kuuluisan, mikä johti siihen, että sinne alkoi tulla vierailijoita ympäri maailmaa. Tästä alkoi montessoripedagogiikan leviäminen ympäri maailmaa. Myös Maria Montessori omisti loppuelämänsä menetelmänsä ja kasvatustalonsa levittämiseen. Tänä päivänä montessoripedagogiikka onkin maantieteellisesti laajimmin levinyt kasvatustalonsa. (Höynälänmaa 2011, 172-173; Salonen 2013, 23; Suomen Montessoriliitto 2017.)

Montessoripedagogiikassa keskeistä on ajatus lapsen vastaanottavaisesta mielestä. Kun Montessori työskenteli ympäri maailmaa lasten parissa, huomasi hän, että kaikille lapsille on tyypillistä samanlainen piirre, vastaanottavainen mieli. Tämä tarkoittaa sitä, että jokainen lapsi imee ympäristön vaikutteet itseensä, niin huonot kuin hyvätkin. Lapsi imee itseensä minkä tahansa kielen, kulttuurin ja tavat sekä suhtautumisen muihin ihmisiin ja käsityksen itsestään. Lapsi tekee näin ensimmäisenä kolmena elinvuotenaan tiedostamattaan sitä itse, mutta kolmen ikävuoden jälkeen lapsi alkaa tehdä sitä tietoisena. Lapsi siis oppii myös kaiken senkin, mitä ympäristö ei hänelle tietoisesti opeta. Montessoripedagogiikassa korostetaan aikuisen vastuuta omasta käyttäytymisestäään, ohjaajan roolia mallina ja havainnoin ammattilaisena olemisessa sekä valmisteltua, työrauhan antavaa ympäristöä. Nämä piirteet antavat lapselle mahdollisuuden kasvaa omiin mittoihin, omassa tahdissa. (Salonen 2013, 24; Suomen Montessoriliitto 2017.)

Maria Montessori ei itse halunnut puhua lasten kasvatustalonsa, sillä hänen mielestään työ lasten puolesta oli työtä ihmiselämän puolesta. Montessoripedagogiikan periaatteissa on kyse lapsista ilmenevän elämän prosessin havainnoimisesta, itsessään tapahtuvan kehityksen helpottamisesta sekä esteiden poistamisesta kehittymässä olevan, tulevan oppimisen tieltä. Montessoripedagogiikan pohjana toimii lapsen kehityksen tukeminen huomioiden kehitys- ja herkkyyksikaudet sekä vastaanottavaisen mielen. Pedagogiikassa painotetaan lapsen oman aktiivisuuden tärkeyttä. Lapset ovat luonnostaan uteliaita kokeilemaan ja tutkimaan. Montessoripedagogiikassa korostuu myös lapsen observointi eli havainnoiminen. Kasvatustalonsa ei tärkeintä ole Montessorin kehittämät menetelmät vaan lapsi itse. Tämä tarkoittaa sitä, että montessoripedagogiikka palvelee kaikkia lapsia alkuperästänsä ja sosiaalisesta statuksestaan huolimatta, sillä kaikki lapset kehittyvät pääpiirteissään samojen herkkyyksien ohjaamina. Montessoripedagogiikassa olennaista on lapsen omatoimisuuteen perustuva ohjaus ja aikuisen tasavertainen asenne lapseen. Pedagogiikan keskeisin kasvatustalonsa on lapsen itsenäistymiskehityksen tukeminen. Lapselle annetaan mahdollisuus kokeilla ja selvittää itse. Montessori-

pedagogiikan kansainvälinen tunnuslause on: ”Auta minua tekemään itse”. (Höynälänmaa 2011, 173-174; Kivelä ym. 2015, 105; Salonen 2013, 24; Suomen Montessoriliitto 2017.)

Opinnäytetyössä esitellyissä vaihtoehtoisissa pedagogiikoissa on kaikissa erilaisia piirteitä, mutta myös jotakin samaa. Kaikki nämä pedagogiikat edustavat kasvatusta ja kehitysoptimistista näkemisen ja ymmärtämisen tapaa eli ovat toisin sanoen progressiivisia pedagogiikoita. Progressiivisessa pedagogiikassa korostuu ihmisen kyky ja halu rakentaa itselleen merkityksellinen ja mielekäs elämä. Siihen pyrkimykseen pedagogiikka pyrkii oikeilla kasvatustapojen ja oppimisella turvallisessa ympäristössä. Oppiminen on aktiivista ja kokonaisvaltaista toimintaa, jota kukaan ei voi tehdä toisen puolesta. (Linturi 2002.)

4.2 Montessoripedagogiikka Suomessa

Ensimmäinen luento montessoripedagogiikasta pidettiin Suomessa vuonna 1921. Seuraava maininta Suomen historiassa montessoripedagogiikasta on 1950-luvulta, jolloin kaksi suomalaista naista opiskeli Saksassa montessoriohjaajiksi. Suomeen ei kuitenkaan perustettu montessorikoulua silloin. (Höynälänmaa 2011, 176.)

Varsinaisesti montessoripedagogiikka tuli Suomeen vasta 1980-luvulla, kun ensimmäiset montessorikoulut avattiin. Nykyään Suomessa on kymmeniä montessorikoulua ja -päiväkoteja. Opinnäytetyöni työelämäkumppani, Montessori-päiväkoti Aurinkoleijona Oy, on kaksi yksikköinen yksityinen päiväkoti. Se on Varsinais-Suomen ainut Montessori-päiväkoti. Toiminnan päiväkoti on aloittanut vuonna 1998, ja se tarjoaa varhaiskasvatusta kahdessa isojen ryhmässä (3-6v) ja yhdessä pienten ryhmässä (9kk-3v). (Aurinkoleijona 2017.)

Montessoripedagogiikka on Suomessa hyvin soveltunut peruskouluun ja varhaiskasvatukseen, ja tuonut niihin uusia elementtejä. Välineistön konkreettisuus, opetuksen integrointi, työajan vapaampi käyttö ja vanhempainvartit ovat montessoripedagogiikan aikaansaannosta. (Höynälänmaa 2011, 177.)

4.3 Kehitys- ja herkkyyskaudet

Montessoripedagogiikka nojaa siihen olettamukseen, että lapsen kehitys sisältää tiettyjä jaksoja tai kehitysasteita. Lapsen kasvatusta ei tulisi säädellä mikään kasvatustilasto vaan itseilmaisu eri kehitysasteilla eli ne tavat ja tarpeet, jotka ovat keskeisiä ja hallitsevia eri kausina. Montessorin selitys lapsen kehityksestä perustuu lapsen havainnointiin ympäri maailmaa erilaisissa kulttuureissa. Maria Montessori jakaakin kehityksen neljään kehityskauteen eli ikävuosiin 0-6, 6-12, 12-18 ja 18-24. Jokainen näistä kausista on erilainen tarpeineen ja luonteenpiirteineen, joten sen huomioiminen, että kullakin kaudella tarjotaan iän tarpeita vastaavia toimintoja, on lapsen kehityksen kannalta merkittävää. Jokainen edellinen kausi vaikuttaa myös seuraavan kauteen. Ensimmäisellä ja kolmannella kaudella tapahtuvat kehityksen suurimmat muutokset. Toisella ja neljännellä kaudella ovat kausina vakaampia, mutta kehityksen kannalta yhtä oleellisia. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 21-23; Parkkonen 1991, 14-15; Sköjld Wennerström & Bröderman Smeds 2008, 33; Höynälänmaa 2011, 178-179; Montessori 2012, 16; Salonen 2013, 55.)

Montessorin mukaan jokaisella kehityskaudella tapahtuu kolme asiaa: kehityksellä on tietty päämäärä, on olemassa selkeästi tunnistettava pyrkimys saavuttaa päämäärä ja ihmisellä on erityisiä päämäärän saavuttamista helpottavia herkkyksiä. Kehityskausia ohjaa siis herkkyys ilmiöiden ja asioiden suhteen eli ns. herkkyyskaudet. Ne voimistuvat ja vaimenevat kasvun myötä. Herkkyyskaudella tarkoitetaan sitä, että lapsella on herkkyys jonkin ominaisuuden kehittymiseen, ja lapsi oppii tällaisen kauden aikana johonkin tiettyyn asiaan liittyviä asioita innokkaasti, iloisesti, helposti ja vaivattomasti. Herkkyyskauden mentyä, on asian oppiminen myöhemmin paljon vaikeampaa. Herkkyyskaudella on tavallista, että lapsi pyrkii kaikin keinoin saamaan ympäristöstään irti kaiken mahdollisen liittyen senhetkiseen mielenkiinnon kohteeseen. Tällä tavoin lapsi rakentaa omaa käsitteistöään ja maailmankuvaansa. (Parkkonen 1991, 12-13; Höynälänmaa 2011, 179-180.)

Maria Montessori huomasi, että lapsi ei ole passiivinen, vain aikuisen ohjauksesta riippuvainen olento. Lapsi omaksuu Montessorin mukaan yhdessä vastaanottavaisen mielen ja herkkyyskausien kanssa erilaisia taitoja ja tietoja. Herkkyyskausissa ominaista on hidas alku, voimakas vaihe ja laantumisen. Voimakkaassa vaiheessa lapsella on kiihkeä tarve toteuttaa tiettyjä toimintoja. Lapsi on innostunut tietystä toiminnasta, ja toistaa samaa asiaa monia kertoja. Aikuisen rooli herkkyyskausien aikana on myös tärkeä. Aikuisen tulee olla tietoinen herkkyyskausista ja vastata niiden aikaisiin tarpeisiin. Aikuisen ei

saa myöskään olla lapsen sisäisen kehityksen esteenä, vaan aikuisen tulee järjestää lapselle sellainen ympäristö, jossa lapsi voi tehdä tehtäviä ja oppia asioita, joista hän on kiinnostunut. (Salonen 2013, 35-36; Suomen Montessoriliitto 2017.)

Montessori on nimennyt kehityskaudet varhaislapsuudeksi, lapsuudeksi, nuoruudeksi ja kypsyydeksi. Jokaiseen kehityskauteen kuuluu omat herkkyyksikäutensa. Keskityn opinnäytetyössäni ensimmäiseen kehityskauteen eli varhaislapsuuteen (0-6v) sillä opinnäytetyöni kohderyhmä kuuluu siihen kehityskauteen. Ensimmäistä kehityskautta kestävä siis kuusi vuotta. Tänä aikana lapsen persoonallisuus luodaan. Ensimmäistä kehityskautta kuvastaa myöskin fyysinen itsenäistyminen, monet fyysiset muutokset ja sairastelut. Emotionaalinen kehitys kulkee fyysisen kehityksen rinnalla. Ensimmäisen kehityskautena lapsi imee itseensä ympäristövaikutteita, mutta jättää osan niistä huomiotta. Kehityskausi on intensiivistä, kokonaisvaltaista ja lapsi käyttää kaikkia aistejaan. Lapselle tulee antaa paljon itsenäisyyttä ja liikkumismahdollisuuksia, sillä silloin lapsi kokee onnistumisen kokemuksia, ja tuntee, että häneen luotetaan. Kun ympäristö on hyvin suunniteltu, auttaa se lasta keskittymään. Ensimmäisen kehityskauden aikana lapsen muisti kehittyy ja lapsi käyttää tutkimisen ja älyn apuvälineenä paljon toistoa ja käsiä. Sosiaalinen kehitys alkaa kehittyä jo ensimmäisen kehityskauden aikana, ja taito ja kyky vuorovaikutuksen kehityksen ensiaskeleet lähtevät ensimmäisistä ihmissuhteista. Hienomotoriikka, liikkeen kontrolli ja koordinaatio kehittyvät myöskin. Kielen kehitys ottaa suuria askelia ensimmäisen kehityskauden aikana. Suhtautuminen muihin ihmisiin on lapsella avointa, mutta oman temperamenttinsa mukaista. Ensimmäisen kehityskauden aikana Montessori on havainnut kuusi eri herkkyyksikäutta: kielenkehityksen herkkyyksikäusi, järjestyksen herkkyyksikäusi, aistitoimintojen tarkentuminen, kiinnostus pieniin esineisiin, sosiaalisen käyttäytymisen herkkyyksikäusi ja liikkeen herkkyyksikäusi. (Skjöld Wennerström & Bröderman Smeds 2008, 34-37; Höynälänmaa 2011, 180; Salonen 2013, 28, 55-57.)

Yksi tärkeimpiä herkkyyksikäusia on järjestyksen herkkyyksikäusi. Se alkaa jo lapsen ensimmäisinä elinkuukausina. Järjestys ilmenee ihmisessä myös ns. tendenssinä, johon palataan myöhemmin opinnäytetyössä. Aikuiselle järjestys tuo mielihyvää ja tyydytystä siitä, että tavarat ovat paikoillaan, kun taas vauvalla herkkyyksikäusi on järjestyksen, pysyvyyden ja jatkuvuuden rakkautta. Lapset tarvitsevat järjestystä tiedon hallinnassa sekä syy- ja seuraussuhteiden selvittämisessä. Ulkoinen järjestys saa lapsessa aikaan sisäisen harmonian. Se edistää loogisuuden kykyä ja turvallisuuden tunnetta sekä auttaa lapsen sisäisen järjestyksen syntymistä. Järjestys myöskin rauhoittaa. Herkkyyksikäudella järjes-

tyksen puute voi aiheuttaa lapsessa levottomuutta. Sen takia myös säännöllinen päivärytmi on tärkeää. Montessori-päiväkodissa jo kaksi vuotiaat lapset vievät tavarat takaisin omille paikoilleen, mikä auttaa järjestyksen oppimisessa. Järjestys luo turvallisuutta, mikä edesauttaa oppimista. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 39-40; Höynälänmaa 2011, 180-181, Salonen 2013, 36-38.) Herkkyyskausi, jossa lapsi on kiinnostunut pienistä esineistä ja yksityiskohdista on yhteydessä järjestyksen herkkyyskauteen. Se auttaa lasta tulemaan tietoiseksi ympäristön yksityiskohdista. (Salonen 2013, 46.)

Lapsi liikkuu monin tavoin jo ollessaan kohdussa ja ensimmäisen ikävuotensa aikana, mutta Montessori pitää liikkeen herkkyyskauden alkuna vuoden ikää, jolloin lapsi oppii kävelemään. Liikkuminen on tärkeää kaiken oppimisen kannalta. Liikkumisen avulla lapsi ilmaisee itseään. Liikkeen koordinaatio sisältyy moniin montessoripedagogiikan töihin, joissa loogisen liikesarjan oikein suorittaminen on keskeistä. Lisäksi kaikki montessoripedagogiikan työt sijoitetaan niin, että liikkuminen tilassa on helppoa. Liikkumismahdollisuudet ja harjoituksen mahdollistavat karkea- ja hienomotoriikan kehittymisen. Liikkumisella, sen oppimisella ja koordinaatiokyvyllä on merkittävä vaikutus lapsen itsenäistymiseen ja sosiaalisuuden kehittymiseen. Liikkuminen luo itsevarmuutta. Lasta tulee siis rohkaista liikkumaan ja antaa kaikelle liikkumiselle mahdollisuus. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 40-43; Salonen 2013, 39-40.)

Vastaanottavaisen mielen (absorboiva) voima näkyy kaikkein eniten kielen kehityksen herkkyyskaudessa. Se on yksi pisimmistä ja voimakkaimmista herkkyyskausista. Ensimmäisien elinkuukausien aikana vauva luo itselleen kielen salassa absorboiden sen ympäristön äänistä. Herkkyyskausi ohjaa lasta omaksumaan inhimillisen kommunikoinnin muiden äänivirikkeiden joukosta. Ensin lapsi alkaa jokeltelemaan ja noin vuoden iässä lapsi alkaa ymmärtää, että asioilla on nimet. Tämän jälkeen lapsi alkaa sanoa ensimmäisiä tarkoituksenmukaisia sanoja. Kielentaju, omaksuminen ja sanavarasto alkavat kehittyä huimaa vauhtia. Kieli ei rajoitu vain ainoastaan puhumiseen, vaan siihen kuuluu myös kirjoittaminen ja lukeminen oppimiskaudet. Moni lapsi oppii montessoriympäristössä lukemaan jo ensimmäisen kehityskauden aikana. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 37-39; Höynälänmaa 2011, 181; Salonen 2013, 42-45.)

Aistitoimintojen herkkyyskausi ajoittuu lapsen syntymästä viidenteen ikävuoteen. Aistit ovat kosketuspinta maailmaan ja mieleen. Tämän herkkyyskauden aikana luonto varmistaa aistien toimivuuden. Aistit ovat lapsen keino imeä kaikki mahdollinen ympäristöstään, sillä kaikki tieto tulee ihmiselle aistien avulla. Herkkyyskauden aikana lapselle on tärkeää tutustua erilaisiin pintoihin, materiaaleihin, muotoihin, väreihin, hajuihin, ääniin,

makuihin ja koostumuksiin. Lapselle tulee antaa tilaa ja mahdollisuus kehittää kaikkia aistejaan. Montessorivälineistö auttaa lasta kehittämään aisteja sekä kasvattamaan huomio- ja erottelukykä. Tämä luo perustaa päättely- ja ajattelukyylle. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 44-45; Höynälänmaa 2011, 181-182; Salonen 2013, 45.)

Sosiaalistumisen herkkyyuskautena lasta kiinnostavat hyvät tavat. Lapsen ensimmäinen sosiaalinen ympäristö on koti, ja sosiaalinen kehitys alkaa jo lapsen ensimmäisistä vuorovaikutussuhteista. Yhteisten sääntöjen ja toisten ihmisten huomioon ottaminen ovat sosiaalistumisen ensiaskelia. Kielen kehittyminen ja puheen oppiminen vahvistavat lapsen sosiaalista kykyä ja vapauttavat lasta. Tässä herkkyyuskaudessa lapsi tarvitsee ohjausta, koska herkkyyden huomiotta jättäminen voi ilmetä myöhemmin käytöshäiriöinä. Montessoriympäristössä lapset oppivat kohteliaisuutta, toisten työrauhan kunnioittamista, korjaamaan omat jäljet sekä palauttamaan tavarat paikoilleen. Kädestä tervehtiminen, silmiin katsominen, uusien ihmisten esittely, pyyntö toisen ohittamiseen, tehtävän ja leikin katsomiseen tai osallistumiseen muiden toimintaan, kiittäminen, hyvät pöytätaavat ja kohtelias antaminen ja ottaminen ovat keskeisiä hyviä tapoja montessoripedagogiikassa. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 43-44; Höynälänmaa 2011, 182; Salonen 2013; 47-49.)

Maria Montessori ymmärsi havainnoidessaan lapsia, että ihmisellä on inhimillisiä pyrkimyksiä, taipumuksia ja toiminnan haluja eli tendenssejä, jotka auttavat ihmistä toiminnassaan. Nämä tendenssit ovat universaaleja, joten niitä ilmenee samanlaisina ihmisissä ympäri maailmaa. Näitä tendenssejä ovat orientoituminen, järjestys, tutkiminen, aktiivisuus, kommunikointi, manipulointi, työskentely, toistaminen, tarkkuus, abstrakti ajattelu ja mestarillisuus. Montessoripedagogiikassa näistä esiin tulee erityisesti tutkiminen, orientoituminen ja järjestys. (Höynälänmaa 2011, 195-197; Salonen 2013, 59-61.)

4.4 Montessoriympäristö

Montessoriympäristö on valmisteltu oppimisympäristö, jolla on suuri merkitys lapsen kehityksen tukemisessa. Montessoriympäristössä tarjotaan lapselle lapsen ikä huomioon ottaen mahdollisuuksia omatoimiseen työskentelyyn. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 46-47; Parkkonen 1991, 31.)

Montessoriympäristössä kalustuksella on olennainen merkitys. Tuolien, pöytien ja hyllyjen tulee olla mitoitettu lapsille sopiviksi. Montessorityöskentelyyn tarkoitettut pöydät tulee

olla kooltaan sellaiset, että ne sopivat lapsen yksilölliseen työskentelyyn. Pöytien lisäksi lapsilla on käytössä mattoja, joiden päällä tehtäviä voi tehdä. Matoilla tulee olla säilytyspaikka, joista lasten on helppo matot hakea ja palauttaa takaisin. Maton avaaminen käyttöä varten ja sen rullaaminen takaisin paikoilleen on yksi montessoripedagogiikkaan kuuluvista tehtävistä. Montessoriympäristössä on useimmiten yksi iso huone, joka on jaettu alueisiin montessorivälineistön mukaan. Montessorivälineet tulee olla sijoitettu hyllyille niin, että lapsi itse ylettyy niihin. (Parkkonen 1991, 31; Hanson 1994, 27; Salonen 2013, 58.)

Huonekalut tulee montessoriympäristössä asetella niin, että niiden välissä lapsen on helppo liikkua ja työskennellä rauhassa. Kun lasten tiellä ei ole ylimääräisiä esteitä, edistää se lasten itsenäisyyttä. Ilmapiirin ollessa rauhallinen ja hiljainen, mahdollistuu lapselle työhön keskittyminen. Myös kauneutta arvostetaan montessoriympäristössä. Eläviä kasveja ja tuoreita kukkia on usein valmistellussa tilassa. Kukat ovat myös osa yhtä montessoritehtävää, kastelutehtävää. Luontosuhdetta montessoriympäristössä vaalitaan monin tavoin. Huonekaluista pidetään huolta hyvin, ja lapset pyyhkivät niistä itse pölyä ja likaa. Siisteys, tavallinen puheääni ja erilaisten värien käyttö edistävää montessoriympäristön harmoniaa. (Parkkonen 1991, 31; Salonen 2013, 58.)

Myös aikuisella on rooli valmistellussa ympäristössä. Aikuisen tehtävänä ei ole vain pyrkiä lapsen tiedolliseen opettamiseen, vaan ohjata lapsi niiden asioiden pariin, joista lapsi on kiinnostunut. Aikuisen rooli ympäristössä on siis olla tarkkailijana. Lapsen tarvitessa apua, aikuinen sitä antaa ja tukee samalla lapsen pyrkimystä itsenäiseen toimintaan. Myös aikuisen henkinen valmistautuminen on osa montessoriympäristöä. Aikuisen tehtävänä on tunnistaa omat heikkoudet ja vahvuudet, osata olla kärsivällinen sekä olla rakastava ja kunnioittava lapsia kohtaan. Lisäksi aikuisen on osattava montessoripedagogiikan teorit ja hallita montessorivälineiden käyttö. Myös taito lasten havainnoimiseen on keskeistä. (Hayes & Höynälänmaa 1985, 55-58; Parkkonen 1991, 31; Hanson 1994, 30-32; Salonen 2013, 57-59.)

4.5 Montessorivälineet

Montessoripedagogiikkaan on suunniteltu ihan oma didaktinen montessorivälineistö. Välineet ovat osa valmisteltua ympäristöä ja niiden tarkoitus on tukea lasten kehitystä. Montessorivälineet on suunniteltu vastaamaan lasten herkkyyksia, tendenssejä ja vas-

taanottavaista mieltä. Montessori on antanut montessorivälineille kaksi merkitystä. Ensimmäinen merkitys on, että ne auttavat lapsen sisäistä kehitystä. Toinen suuri merkitys välineillä on se, että ne edistävät uusien näkökulmien avautumista, kun lapsi tutkii maailmaa. Montessorivälineistön tarkoituksena ei siis ole vain opettaa lasta käyttämään tiettyä välinettä. Montessori on suunnitellut montessoripedagogiikan työ- ja leikkivälineet perustuen havaintoonsa siitä, että lapset valitsevat mieluummin oikeita töitä muistuttavaa tekemistä leiki sijasta. Välineet on suunniteltu myös niin, että lapsen on mahdollista itse ratkaista tehtävässä tulevia ongelmia, mikä antaa lapsella mahdollisuuden kokea onnistumisen kokemuksia, ja näin ollen kehittää lapsen itsetuntoa. (Montessori 1936, 94-95; Kivelä ym. 2015, 105; Salonen 2013, 57.)

Montessorivälineistön käytössä korostuvat järjestys, toisto ja hiljaisuus (Hayes & Höynälänmaa 1985, 18-19). Montessorivälineet ja työt on jaettu viiteen alueeseen. Nämä alueet ovat käytännön elämäntyöt, aistimateriaalit, matematiikka, äidinkieli ja kulttuuri. Näiden lisäksi montessoriympäristössä lapsella on mahdollisuus kirjojen lukemiseen ja katselemiseen, maalaamiseen, piirtämiseen ja askartelemiseen. Lisäksi montessorityökentelyn lisäksi Montessori-päiväkodeissa lauletaan, leikitään, luetaan ja liikutaan eri tavoin. (Hanson 1994, 27; Salonen 2013, 32.)

Aistimateriaalit ja käytännön elämän työt ovat montessorivälineitä, joiden kanssa lapset alkavat työskennellä jo alle kolmevuotiaina. Käytännön elämäntöitä ovat esim. lusikointi, lakaisu, kaatelu, tuolin kanto, kiillotus, käsien pesu, maton rullaus jne. Aistimateriaalien tarkoituksena on kehittää aistien hienosäätöä ja oppia erottelua ja luokittelua. Matematiikan välineistöllä lapsi aloittaa useimmiten kolmen vuoden iässä. Matematiikan välineistön avulla opetellaan lukuja alkaen yhdestä tuhansiin, murtolukuja ja peruslaskutoimituksia. Äidinkielen materiaaleihin kuuluu mm. äänteiden harjoittelemista, kirjoituskyvyn harjoittelemista hiekkapaperikirjaimista lähtien, kieliopin erittelyä jne. Kulttuuriin liittyviin välineisiin kuuluu oppimista maantiedosta, kasveista, eläimistä ja eri tieteenaloista. (Parkkonen 1991, 33; Salonen 2013, 32.) Montessorivälineet ovat siis monipuolisia ja lapsen kehitystä monin tavoin tukevaa.

5 ITSESÄÄTELY JA TOIMINNANOHJAUS

Opinnäytetyön tutkimuksen aiheena on lapsen oman toiminnan ohjaus. Lapsen oppimisvalmiuksiin kuuluu lapsen ominaispiirteet, joista yksi on toiminnanohjaus. Lapsen kyky suunnitella ja tarkkailla omaa toimintaa oppimistilanteessa, taito käsitellä oppimiseen liittyviä tunteita sekä taito selvittää vaikeista tilanteista ovat keskeisiä oppimisen kannalta (Sääkslahti 2015, 102). Itsesäätelytaidot ja siihen perustuvat oman toiminnan ohjauksen taidot rupeavat kehittymään jo varhaislapsuudessa (Aro ym. 2010, 11). Tämän takia lapsen oman toiminnan ohjauksen kehittymisen tukeminen on tärkeää jo varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyössä käsitellään toiminnanohjauksen ohessa kognitiivisia toimintoja ja itsesäätelytaitoja, sillä ne liittyvät olennaisesti oman toiminnan ohjaukseen.

Kognitiiviset toiminnot tarkoittavat erilaisia psyykkisen tiedonkäsittelyn tapahtumia, joita ovat esim. kieli, oppiminen, tarkkaavaisuus, havaitseminen, muisti ja ajattelu. Kognitiivisten toimintojen avulla ihminen rakentaa tietoa häntä ympäröivästä maailmasta. Valmius oppia omista kokemuksistaan on lapsella jo hänen syntymästään saakka. Oppiminen mahdollistuu sosiaalisten, biologisten, kehityshistoriallisten ja satunnaistekijöiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Oppimisen kannalta tärkeitä tiedonkäsittelyn taitoja ovat valmius tunnistaa, luokitella ja vertailla havaintoja, tarkkaavaisuus, ajattelu sekä kyky muodostaa sisäisiä mielikuvia ja palauttaa niitä muistista. Lapsi oppii koko ajan ja oppiminen on kokonaisvaltaista. Oppimiseen liittyvä tahdonalainen tarkkaavaisuus alkaa kehittyä lapselle syntymästä lähtien. Uhmaiässä lapsella on suuri halu toimia itse ja lapsi testaa rajojaan kiukunpuuskillla. Kun lapsen taidot eivät riitä itsenäiseen työskentelyyn, aiheuttaa se lapsessa usein pettymystä ja turhautumista. Lapsen omat toiminnalliset kyvyt ja tunteiden hallinta alkavat pikkuhiljaa kehittyä. Käyttäytymisen säätelyn ja tarkkaavaisuuden kehittyminen on yhteydessä lapsen biologiseen kypsymiseen ja ympäristön vuorovaikutukseen. Lapsi tarvitsee aluksi oman käyttäytymisen säätelyyn aikuisen apua. (Koivunen & Lehtinen 2015, 147-149.)

Kognitiivisten toimintojen kehitys mahdollistaa itsesäätelytaitojen oppimisen. Myös aikuisen apu lapsen itsesäätely taitojen kehittämisessä on tärkeä. Tunteiden käsittely, sääntöjen oppiminen, keskittyminen eri toimintoihin, ympäristön tutkiminen ja uusien taitojen opetteleminen ovat pohja itsesäätelytaidoille. Tarkkaavaisuuden tehtävänä on säädellä sitä informaatiota, joka on kulloinkin tietoisuuden kohteena. Jaetulla tarkkaavaisuudella

tarkoitetaan sitä, että lapsi pysyy käsittelemään samanaikaisesti montaa asiaa. Se heijastaa myöskin lapsen sosiaalisten kognition tasoa. Valikoivalla tarkkaavaisuudella tarkoitetaan taas sitä, että lapsi suuntaa tahdonalaisesti tarkkaavaisuutensa tiettyyn asiaan, ympäristössä olevista häiritsevistä ärsykkeistä huolimatta. Kyky tähän taitoon mahdollistaa tarkoituksenmukaisen ja joustavan toiminnan erilaisissa ympäristöissä. (Määttä & Aro 2011, 43; Koivunen & Lehtinen 2015, 149.)

Itsesäätelytaito ja sen kehitys ovat opiskelu- ja työskentelytaitojen pohja. Sen kehityksen herkkyykskaudet ovat lapsella 2-7 vuoden iässä. Yhtenä varhaiskasvatuksen tehtävänä onkin opettaa lapselle itsesäätelyn taitoja, sillä sen varaan lapsi alkaa rakentaa oppimisvalmiuksia. Keskeistä itsesäätelykyvyn kehityksessä onkin edellä mainittu kognitiivisten toimintojen kehitys, vuorovaikutussuhteet ja ympäristön tuki ja ohjaus. Itsesäätelyllä tarkoitetaan kykyä säädellä ja hallita tunteita. Itsesäätely sisältää myös kyvyn työskennellä tavoitteellisesti ja pitää ponnistelua yllä. Lisäksi se tarkoittaa kykyä estää ensisijaisia mielitekoja ja viivästyttää välitöntä tyydytystä. Itsesäätelytaitojen kehitys alkaa lapsella jo alle kolme vuotiaana. Silloin lapset oppivat ei-sanan merkityksen ja lapsi harjoittelee oman tahdon ilmaisua ja säätelyä. 3-4 vuotiaana lapsi pystyy ohjaamaan toimintaansa jo puheen avulla ja toimimaan melkein puoli tuntia ohjatusti. 4-5 vuotiaana lapsi pystyy jo suunnittelemaan toimintaansa ja keskittymään tietyn työn äärelle. (Aro 2014, 265; Koivunen & Lehtinen 2015, 172.)

Itsesäätelytaitojen kehittymiseen vaikuttaa lapsen temperamentti, ajattelun kehitys, kielelliset taidot, ympäristön vuorovaikutus sekä kasvatuskeinot, jota lasta kohtaan käytetään. Itsesäätelytaitojen perusta koostuu toistosta, tuttuudesta, johdonmukaisuudesta ja ennakoitavuudesta. Itsesäätelytaidot sisältävät kyvyn säädellä motivaatiota, emootioita, haluja, suorituksia, impulsseja, tarkkaavaisuutta ja ajatuksia. Itsesäätelytaitojen kehityksellä on suuri merkitys lapsen sosiaalisille suhteille ja taidoille sekä niiden onnistumiselle. (Aro 2014, 268-271; Kivelä ym. 2015, 79-80.)

5-6 vuotiaalla lapsella itsesäätely taidot pitäisi olla kehittyneet melko hyvin ja lapsen tulisi pystyä toimimaan hyvin taitavasti. Oman toiminnan ohjaus ja varsinainen tahdonalainen tarkkaavaisuus kehittyvätkin lapsella 5-6 vuoden iässä. Oman toiminnan ohjauksen kehittyminen alkaa siis varhaislapsuudessa, mutta sen kehittymien jatkuu pitkälle varhaisaikuisuuteen. Toiminnanohjauksella tarkoitetaan erilaisia kognitiivisia prosesseja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa toiminnan suunnittelu eli vaihtoehtojen löytäminen ja niiden suoritustavan valitseminen, kognitiivinen joustavuus eli kyky aloittaa toiminta ja ylläpitää sitä sekä vaihtaa tarkkaavaisuuden kohdetta suunnitelman mukaisesti ja lopettaa

toiminta joustavasti, toiminnan toteutuminen ja edellä mainittu itsesäätely. Toiminnan ohjaukseen kuuluu tietoinen tarkkailu, tehtävään liittymättömien ärsykkeiden havaitseminen, epäolennaisen käyttäytymisen ehkäisy sekä ristiriitojen ratkaisu. Toiminnan ohjaukseen liittyy myöskin kyky arvioida toimintaa ja vaihtaa tarvittaessa toiminnon suoristustapaa. Keskeisiä toimintoja toiminnan ohjauksen kannalta ovat työmuisti ja toiminnan estäminen. Toiminnan ohjauksella ja sen kehittymisellä on merkittävä vaikutus lapseen, häneen kykyyn toimia tavoitteellisesti erilaisissa tehtävissä sekä rakentavasti sosiaalisissa suhteissa. Kyky valita tilanteeseen sopivat ärsykkeet ja toimintamallit, niissä pysyminen, epäolennaisten ärsykkeiden ehkäisy ja kyky toimia tilanteen vaatimusten mukaan on olennaista sosiaalisissa tilanteissa ja oppimisen onnistumiselle. (Koivunen & Lehtinen 2015, 172-174.) Lapsen oman toiminnan ohjauksella päiväkotimaailmassa tarkoitetaan kykyä suoriutua itsenäisesti erilaisista arjen tilanteista, kuten pukemisesta, ruokailusta, riisumisesta, vessassa käymisestä sekä itsenäisten valintojen tekemisestä toiminnassa (Koivunen 2008, 56). Oman toiminnan ohjaus johtaa lapsen kaikkea kognitiivista toimintaa, ajattelua, muistia ja oppimista. Oman toiminnan ohjauksen kehitys lapsella on vielä kesken, joten oman tekemisen suunnittelu sekä erilaiset muutokset toiminnassa saattavat olla lapsella vaikeita hetkiä. Myös tunteiden säätely on osa toiminnan ohjausta, ja päiväkodissa lapset saattavat joutua tilanteisiin, jossa tunteiden säätely on vielä hankalaa. (Kalliomaa 2017.)

Lapsi on päiväkotikäisenä vilkas ja lyhytjänteinen, joten aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden pulmia voi olla vaikea havaita. Lapsen kehittymistä tulee kuitenkin seurata tarkkaan ja antaa tukea mahdollisimman varhain, jos siihen on tarvetta. (Koivunen & Lehtinen 2015, 148.) Jos lapsella on pulmia itsesäätelytaidoissa tai oman toiminnan ohjauksessa, saattavat ne ilmetä erilaisina käyttäytymisen ja työskentelyn ongelmina. Toimiminen ohjeiden mukaan, oman toiminnan sopeuttaminen tilanteen vaatimuksiin, vaikeudet sosiaalisissa taidoissa sekä vaikeus työskennellä ponnistelua vaativissa tilanteissa saattavat olla merkkejä kehityksenviiveistä itsesäätelytaidoissa tai oman toiminnan ohjauksessa. Lapsen stressaantuneisuus vaikuttaa itsesäätelytaitoihin ja oman toiminnan ohjaukseen vaikeuttaen niitä. (Koivunen & Lehtinen 2015, 192.) Itsesäätelytaitojen puute saattaa näkyä lapsissa myös levottomuutena, aggressiivisuutena, impulsiivisuutena, arkuutena ja vetäytyneisyytenä (Kivelä ym. 2015, 79).

Lapsi oppii aikuisen tuen avulla säätelemään omaa käyttäytymistään, kuten hallitsemaan omia tunteitaan, keskittymään ja hallitsemaan oman toiminnan ohjausta. Lapsi tarvitseekin lämmintä ja johdonmukaista ohjaamista. (Koivunen & Lehtinen 2015, 148.) Lasten

itsesäätelytaitojen ja toiminnanohjauksen kehittymistä voidaan päiväkodissa tukea monin tavoin. Pienten lasten kohdalla aikuisen tulee olla lapselle mallina, suhtautua lapseen empaattisesti, olla rauhallinen, nimetä tunteita ja auttaa lasta oivaltamaan tunteen syy sekä antaa mahdollisuus tunteiden ilmaisuun. Isojen lasten kohdalla aikuisen tulee antaa kannustavaa palautetta, mahdollistaa myönteisiä kokemuksia ja antaa lapselle mahdollisuus vastuunottamiseen. Aikuisen tehtävänä on myöskin antaa lapsen olla vuorovaikutuksessa kaiken ikäisten lasten kanssa sekä keskustella asioista ja antaa selkeitä kielellisiä ohjeita. Päiväkodissa toiminnan tulee olla myös hyvin suunniteltua (ennakointi, johdonmukaisuus, lasten toiveet) ja päivärytmin tulee olla selkeä, sillä ne luovat lapselle turvallisuuden tunnetta. Lasten yksilöllinen huomioiminen ja myönteinen palaute luovat taas hyvää ilmapiiriä. Lapsille tulee antaa myös vastuuta, sille se viestii lapselle, että häneen luotetaan ja näin ollen kohottaa hänen itsetuntoaan. (Kivelä ym. 2015, 80.)

6 OPINÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä kehittämään ja arviomaan toimintakulttuuriaan, sillä se muuttuu jatkuvasti. Toimintakulttuurilla tarkoitetaan historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunutta tapaa toimia, joka muovautuu tiedostetuista, tiedostamattomista ja jopa tahattomista tekijöistä. Suurin muovaaja on kuitenkin yhteisön vuorovaikutus. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurilla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnaista, arvoista, periaatteista, vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, yhteistyöstä, oppimisympäristöstä, työtavoista, johtamisesta, henkilöstön osaamisesta ja ammatillisuudesta sekä toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. (Opetushallitus 2016, 28.)

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin vaikuttavat kaikki varhaiskasvatusyksikön jäsenet ja toimintakulttuuri vaikuttaa osaltaan kaikkiin jäseniin. Toimintakulttuurilla on siis suora merkitys ja vaikutus varhaiskasvatuksen laatuun, sillä se vaikuttaa varhaiskasvatuksen toteuttamiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Varhaiskasvatuksessa käytettävien työtapojen tulee kaikki tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne pitää myöskin olla pedagogisesti perusteltavissa. Kun toimintakulttuuri on varhaiskasvatusta tukeva, se luo hyvät olosuhteet lasten tasapainoiselle kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille ja kestäväälle elämäntavalle. (Opetushallitus 2016, 28-29.)

Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa on tehty aikaisemmin erilaisia laatukselyitä, opinnäytetöitä ja muita tutkimuksia, joiden avulla on pyritty päiväkodin toimintakulttuuria kehittämään ja arvioimaan. Lapsen oman toiminnan ohjauksen tukemisesta päiväkodissa ei kuitenkaan ole tehty tutkimusta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia edellä mainittua aihetta, sillä päiväkodin henkilöstö on kiinnostunut tietämään, kuinka hyvin heidän toimintakulttuurinsa tukee lapsen oman toiminnan ohjausta sekä miten vanhemmat asian näkevät. Tämän opinnäytetyön tuloksia on mahdollista hyödyntää Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonan toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittämisessä.

Opinnäytetyö on työelämään kohdistuvaa tutkimusta. Tällaisen tutkimuksen tärkeä tavoite on käytännöllisen hyödyn saavuttaminen. Työelämään soveltavan tutkimuksen avulla voi luoda myös yhteisiä selitysmalleja, käsitteitä ja keskustelukulttuuria. Tällaisten

yhteisten käsitteiden ja keskustelukulttuurin avulla työyhteisö voi luoda, ylläpitää tai kehittää toimintatapoja ja käytäntöjä. (Vilka 2015, 19.) Opinnäytetyön tarkoituksena on mahdollisten kehittämistarpeiden löytämisen lisäksi luoda keskustelua aiheesta niin työyhteisössä kuin lasten vanhemmissakin.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on määritelty viisi periaatetta, joiden mukaan toimintakulttuuria tulee kehittää. Nämä periaatteet ovat oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö, osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus sekä hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa. (Opetushallitus 2016, 29-30.) Opinnäytetyön tutkimuksen aihe, lapsen oman toiminnan ohjauksen kehittämisen tukeminen, sisältyy ensimmäiseen periaatteeseen, jonka mukaan varhaiskasvatustyö tulee rohkaista kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen sekä sallia erehtyminen. Periaatteen tarkoituksena on myöskin kannustaa lapsia rohkeasti jakamaan ajatuksia ja kokeilemaan uusia toimintatapoja. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä periaate sisältyy käytännössä myös Montessori-pedagogiikkaan, joten tutkimuksen oletuksena voitiin pitää tulosta, että Montessori-pedagogiikka tukee lapsen oman toiminnan ohjausta.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksinä ovat:

- Millä tavoin Montessori-pedagogiikka tukee lapsen oman toiminnan ohjausta?
- Minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on lapsensa/lastensa oman toiminnan ohjauksesta?

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö on tapaustutkimus. Tapaustutkimuksessa tutkitaan yksittäistä tapahtumaa, rajattua kokonaisuutta tai yksilöä. Tapaustutkimuksessa käytetään monipuolisia ja erilaisilla menetelmillä hankittua tietoa. Tapaustutkimuksessa voidaan käyttää sekä kvantitatiivisia sekä kvalitatiivisia menetelmiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Opinnäytetyö on myöskin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Laadullista tutkimusta voidaan kuvata prosessiksi, jossa aineistoon liittyvien näkökulmien ja tulkintojen voidaan katsoa kehittyvän tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa kentältä saatavan aineiston merkitys korostuu teoreettisen tarkastelun jäsentäjänä. (Kiviniemi 2015, 74, 78.) Opinnäytetyö on työelämään sidonnainen ja se tehtiin Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonaan tutkijan harjoittelujakson aikana. Opinnäytetyön suunnitelman hyväksymisen jälkeen päiväkodin kanssa tehtiin toimeksiantosopimus ja haettiin tutkimusluvut (Liite 1.) päiväkodin vanhemmilta. Tutkimusmenetelminä käytettiin vanhemmille lähetettävää kyselylomaketta (Liite 2.) ja lasten havainnointia. Kohderyhmä lapsista on 5-6 vuotiaat, joista harjoittelun alussa valittiin 6 lasta, joita harjoittelun aikana havainnointiin. Kyselylomake lähetettiin kaikille (24) 5-6 vuotiaiden lasten vanhemmille.

7.1 Kysely lasten vanhemmille

Tutkijan harjoittelujakson alettua päiväkodissa kyselylomakkeet lähetettiin lasten vanhemmille kuukauden sisällä. Harjoittelujakson alussa sovittiin myös päiväkodin kanssa havainnoinnin kohteista eli kuudesta lapsesta ja havainnointipäivistä. Lasten havainnointi ulottui koko harjoittelujaksolle (tammikuu-huhtikuu). Kyselylomakkeissa oli vastausaikaa 4 viikkoa niiden lähettämisestä.

Kyselylomakkeen avulla pyrittiin saamaan tietoa vanhempien näkemyksistä ja kokemuksista lasten oman toiminnan ohjauksesta. Kyselylomake on tutkimusaineiston keräämisessä yksi perinteisiä tapoja. Kyselylomake on myöskin tehokas tutkimusmenetelmä, sillä se säästää tutkijan aikaa. Kyselylomake voidaan toteuttaa paperisena tai sähköisenä. (Hirsjärvi ym. 2009, 195; Valli 2015, 84.) Opinnäytetyön kyselylomakkeen versio päätettiin yhdessä päiväkodin kanssa. Huomioon otettiin, kumpi vaihtoehto on vanhem-

mille käytännöllisempi ja helpompi toteuttaa. Kyselylomake toteutettiin paperisena. Kyselylomake annettiin henkilökohtaisesti jokaiselle vanhemmalle. Kyselylomakkeen mukana annettiin valkoinen kirjekuori, johon vanhemmat saivat kyselylomakkeen vastattuaan laittaa ja sulkea. Näin taattiin anonyymius kyselylomakkeissa.

Kyselylomakkeen kysymysten teossa ja muotoilussa tulee olla huolellinen, sillä niillä on suuri merkitys tutkimusten tulosten kannalta ja ne luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Sanamuodoissa tulee olla myös tarkka. Lomakkeessa tulee pystyä myös osoittamaan kyselyn merkitys ja mielekkyys. Kyselylomakkeen pituus ja käytetty kieli tulee myöskin ottaa huomioon. (Hirsjärvi ym. 2009, 198-199; Valli 2015, 85-87.) Opinnäytetyön kyselylomakkeessa kerrotaan ensin kyselylomakkeen tarkoitus. Kysymykset lomakkeessa ovat avoimia kysymyksiä, sillä lomakkeella pyrittiin saamaan selville vanhempien mielipiteitä.

7.2 Havainnointi

Toisena tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin havainnointia. Kyselylomakkeen avulla saadaan tietoa siitä, mitä ihmiset ajattelevat, tuntevat ja uskovat. Tässä opinnäytetyössä siis vanhempien kokemuksia. Havainnoinnilla saadaan taas selville, mitä tutkivassa ympäristössä todella tapahtuu. Opinnäytetyön kohdalla siis päiväkodissa. (Hirsjärvi ym. 2009, 212-213.) Havainnoinnin kohderyhmänä toimi 6, 5-6 vuotiasta, lasta. Havainnointi tehtiin sekä osallistuvana havainnointina että kohdistettuna havainnointina. Osallistuva havainnointi on hyvä tapa saada tietoa tutkittavasta yksilönä, yhteisönä jäsenenä ja suhteessa tutkijaan. Osallistuva havainnointi antaa tietoa myös yhteisön kulttuurisista ja sosiaalisista piirteistä. Tällaisessa havainnoinnissa tutkija tekee havaintoja vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Tutkija osallistuu tutkittavan yhteisön arkeen sekä tutkijana että ihmisenä. (Vilka 2006, 44-45; Vilka 2015, 142-143.) Tutkija havainnoi koko harjoittelun ajan lasten oman toiminnan ohjausta samalla kun toimi lastentarhanopettajan harjoittelijana.

Yleisen havainnoinnin lisäksi tutkija havainnoi erilaisia yksittäisiä tilanteita, joissa havainnointiin vain ja ainoastaan yhtä lasta. Tällaisia tilanteita olivat esim. pukeminen, syöminen, siirtymätilanteet ja Montessori-hetket. Tämän tyyppinen havainnointi on kohdistettua havainnointia (Vilka 2015, 143). Tiettyyn tilanteeseen liittyvät havainnointipäivät sovittiin etukäteen yhdessä päiväkodin työntekijöiden kanssa. Havainnoinnin kohteiden

määrittelyssä otettiin huomioon montessoripedagogiikan ja toiminnanohjauksen perustat.

Havainnoimisen apuna käytettiin lomaketta (Liite 3.), johon kirjattiin lapsen ikä, sukupuoli, havainnointi-tilanne ja havainnot. Tilanteissa, joissa havaintojen dokumentointi ei onnistunut havainnointihetkellä, dokumentoitiin havainnot vihkoon mahdollisimman pian havainnoinnin jälkeen. Lisäksi havainnoinneista tutkija kirjoitti koko opinnäytetyöprosessin ajan tutkimuspäiväkirjaa.

Lapsen havainnoinnissa tulee ottaa huomioon havainnoinnin jatkuvuus, jotta lapsen persoonallisuudesta ja taidoista saa riittävän hyvän kokonaiskuvan. Lapsen käyttäytyminen on aina tilannesidonnaista, ja siihen vaikuttavat monet tekijät. Tämä tulee ottaa huomioon lapsen havainnoinnissa. Jotta lapsen havainnointi onnistuu, on tutkijan oltava tietoinen myös lapsen eri kehitysvaiheista. Havainnoinnissa tulee muistaa tutkijan havainnointiin vaikuttava käsitys ihmisestä ja lapsesta. Lasta tulee tarkkailla kokonaisvaltaisesti. Havainnoinnissa tulee ottaa huomioon käsitys lapsesta aktiivisena toimijana sekä kokonaisvaltainen ihmiskäsitys. Lapsen toimintaan vaikuttaa fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. (Koivunen & Lehtinen 2015, 36.37.) Steinerpedagogiikan taustalla vaikuttanut Rudolf Steiner on aikanaan kehittänyt kokonaiskuvan ihmisen kehityksestä ja kasvusta. Vastaavanlaista ihmiskäsitystä on luonut professori Lauri Rauhala. (Paalasmaa 2011, 123.) Rauhala jakaa ihmisen olemassaolon perusmuodot kolmeen osaan: tajunnallisuus, kehollisuus ja situationaalisuus. Tajunnallisuudella tarkoitetaan ihmisen psyykkis-henkistä olemassaoloa, kehollisuudella ihmisen olemassaoloa orgaanisena tapahtumana ja situationaalisuudella ihmisen olemassaoloa suhteena todellisuuteen. (Rauhala 2005, 32-34.)

7.3 Tutkimusaineiston käsittely

Tutkimusaineisto käsiteltiin käyttäen sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi tarkoittaa tutkimusaineiston kuvaamista sanallisesti. Sisällönanalyysi on usein laadullisen tutkimismenetelmän analyysissa käytettävä metodi, jossa etsitään merkityskokonaisuuksia ja merkityssuhteita. Sisällönanalyysia käytettäessä tutkimusaineistossa oleva tieto ei ole esitettävissä numeerisina tuloksina vaan sanallisina tulkintoina. (Vilkkä 2015, 163.)

Opinnäytetyön tutkimusaineistoa on lähdetty käsittelemään lukemalla vanhemmille lähetettyjen kyselylomakkeiden vastaukset, joita tuli takaisin 12(24). Kyselylomake analysoitiin luokittelemalla vastaukset teemoihin. Avoimet kysymykset voivat olla haastavia ja työläitä analysoida, sillä avointen vastausten teemoittelu vie aikaa enemmän kuin valmiiden vaihtoehtojen tulkitseminen. Luokittelu luo pohjan kyselylomakkeen vastausten tulkinnalle. Sen avulla voidaan vertailla aineiston eri osia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 147.) Luokittelun jälkeen vastauksista pyrittiin löytämään säännönmukaisuutta ja samankaltaisuutta, jonka jälkeen vastauksista korostuneet teemat jaoteltiin väreihin. Väreihin jaottelu auttoi tutkijaa analysoimaan, kuinka paljon kutakin teemaa vastauksissa ilmeni. Havainnointiaineisto analysointiin käyttäen samaa menetelmää.

Tutkimusaineiston analysoinnin jälkeen analyysin tulokset tulkittiin. Tutkimusaineiston tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkija pohtii aineiston analyysin tuloksia ja tekee niistä omia johtopäätöksiä. Toisin sanoen se on siis analyysissä esiin nousevien merkitysten selkiyttämistä ja pohtimista. (Hirsjärvi ym. 2009, 229-230.)

8 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten montessoripedagogiikka tukee lapsen oman toiminnan ohjausta Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa. Tarkoituksena oli myös selvittää kyseisen päiväkodin lasten vanhempien kokemuksia lapsensa/lapsiensa oman toiminnan ohjauksesta ja sen tukemisesta Aurinkoleijonassa. Opinnäytetyössä tarkastellaan tuloksia kyselylomakkeesta ja havainnoinnista monesti esiin tulleista asioista käsin. Kyselylomakkeessa esiin tulleita tuloksia ei käsitellä kysymyskysymykseltä, sillä monessa kysymyksessä tulee esiin samoja asioita. Opinnäytetyötä varten havainnointiin kuutta eri 5-6 vuotiasta lasta, tyttöjä (3) ja poikia (3). Myös kaikkien lasten ryhmässä toimimista havainnointiin yleisellä tasolla. Tällöin havainnoin kohteena ei ollut yksi lapsi, vaan koko ryhmä. Havainnointia kirjattiin ylös 20 eri tilanteesta. Tilanteita, joita opinnäytetyötä varten havainnointiin olivat pukeminen, ruokailutilanne, vapaaleikki, montessorihetket, eskarituokiot ja jumppa. Kyselylomake lähetettiin kaikille 5-6 vuotiaiden lasten vanhemmille (24), joista takaisin tuli 12.

8.1 Oppimisympäristön merkitys

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa perusteissa varhaiskasvatuksen järjestäjiä veloitetaan luomaan lasta kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä ulottuvuutta. Siihen sisältyy kaikki ne tilat, paikat, yhteisöt, käytännöt, välineet ja tarvikkeet, joiden tarkoituksena on tukea lasten oppimista, kehitystä ja vuorovaikusta. Varhaiskasvatuksen perusteet velvoittavat varhaiskasvatuksen järjestäjiä kehittämään oppimisympäristöjä niin, että niissä voidaan saavuttaa varhaiskasvatukselle laissa määritetyt tavoitteet. (Opetushallitus 2017, 31-32.)

Oppimisympäristössä tärkeää on, että se tukee lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjaa leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen ja taiteelliseen ilmaisuun ja kokeiluun. Oppimisympäristön tulee tukea lapsen terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Oppimisympäristössä toteutetaan monenlaista pedagogista toimintaa perustuen lasten tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ottavat huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksikölliset taidot ja tarpeet. (Opetushallitus 2017, 31-32.) Varhaiskasvatuksen perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen

järjestäjien on luotava sellaiset oppimisympäristöt, jotka tukevat lapsen oman toiminnan ohjausta.

Oppimisympäristöissä tulee mahdollistaa toimintaa pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä, sillä se edistää lasten ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten keskittymistä ja lapsilähtöistä toimintaa. Kun oppimisympäristö on ilmapiiriltään turvallinen, lapsen on helpompi ilmaista tunteitaan ja aikuisten auttaa lapsia itsesäätelystä. (Opetushallitus 2017, 31-32.)

Opinnäytetyön tutkimusaineistosta selviää, että Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonan oppimisympäristö on luotu niin, että se tukee lapsen oman toiminnan ohjausta monin keinoin. Oppimisympäristö päiväkodissa on luotu pohjautuen montessoripedagogiikkaan. Oppimisympäristössä on otettu huomioon lasten eri ikäkaudet ja näin mahdollistettu monipuolisia mahdollisuuksia lapsen omatoimiseen työskentelyyn. Montessori-päiväkoti tarjoaa lapsilla monipuolista toimintaa. Päiväkodissa on ruokailun, levon ja ulkoilun lisäksi ohjattuja piirihetkiä, liikuntahetkiä, montessorihetkiä, vapaata leikkiä sekä vierailijoiden pitämiä toimintahetkiä ja vierailuita lähiympäristössä. Tutkimusaineistosta selvisi, että vanhemmat arvostavat päiväkodin tarjoamaa monipuolista toimintaa. On tärkeää, että lapset saavat erilaisia kokemuksia ja elämyksiä, ja Aurinkoleijonassa se mahdollistuu. Myöskin päiväkodin päivärytmi on hyödyllinen lasten kannalta. Se helpottaa lapsen toimintaa työskennellä itsenäisesti, sillä lapsi on tietoinen, mitä päivän aikana tapahtuu.

Tutkimusaineistosta korostui muutamia teemoja, jotka tekevät päiväkodin toiminnasta erityisen merkityksellisen lapsen kannalta. Lasten vanhempien kokemus päiväkodin merkityksestä lapsen kehitykseen on hyvin laaja-alainen. Vanhemmat kokevat, että Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa lapset oppivat paljon uutta, lasten kehitystä tuetaan kokonaisvaltaisesti, lapsen vahvuuksia tuetaan ja vahvistetaan sekä lapselle annetaan mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita. Vanhemmat kokevat, että päiväkodissa lapsista kasvaa omatoimisia, avoimia, reippaita ja muita huomioon ottavia tulevia koulu-laisia. Monipuolinen toiminta päiväkodissa antaa lapsille hyvät eväät jatkaa matkaa oppimisen polullaan.

Tutkimusaineistossa vanhemmat korostivat kokemusta rauhallisesta ilmapiiristä. Oppimisympäristön ilmapiirillä on suuri vaikutus lasten kehittymiseen ja oppimiseen. Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonan ilmapiiri mahdollistaa lapsille rauhan työskennellä omatoi-

misesti ja häiriöttä. Tämä auttaa lasta keskittymään ja suoriutumaan erilaisista toiminnoista. Melutaso päiväkodissa on myöskin montessorihetkissä alhainen. Se alentaa niin lasten kuin aikuistenkin stressitasoa ja antaa mahdollisuuden miellyttävään työskentelyyn.

Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa oppimisympäristö on kalustettu lapsen tasoisesti. Kaikki kalusteet on mitoitettu lapsen kokoiseksi ja kaikki tarvikkeet ja välineet on aseteltu sellaiselle tasolle, josta lapsi voi ne itse hakea ja palauttaa paikoilleen. Oppimisympäristö on siis luotu niin, että se mahdollistaa lapsen itsenäisen työskentelyn. Näin ollen lapsen oman toiminnan ohjaus helpottuu, kun lapsen ei tarvitse pyytää aikuiselta apua tarvikkeiden ja välineiden saamiseen. Päiväkodissa on tarjolla lapsille monipuolisia välineitä, jotka kannustavat tutkimiseen, taiteelliseen ilmaisuun, mielikuvituksen käyttöön sekä fyysiseen aktiivisuuteen. Päiväkodissa on myös käytössä montessorivälineitä, jotka antavat lapselle mahdollisuuden keksiä tehtävän ratkaisu itse ilman aikuisen apua ja näin luoda onnistumisen kokemuksia lapselle.

8.2 Päiväkodin työntekijöiden merkitys

Aikuisen rooli montessoripedagogiikassa on olennainen. Ulospäin aikuisen rooli montessoriympäristössä näyttää passiiviselta, mutta tähän ulkoiseen passiivisuuteen sisältyy tarkka lapsen ja ympäristön havainnointi. Montessoripedagogiikkaa käytettäessä aikuinen ei tyrkytä apuaan eikä riennä heti lapsen apuun, vaan auttaa lasta tarvittaessa ja lapsen apua pyytäessä. Aikuisen tehtävänä on kunnioittaa jokaisessa lapsessa piilevää tarvetta tehdä itse, yrittää ja erehtyä. Aikuisen tehtävänä on myös aktiivisesti tarjota lapselle tämän kulloinkin tarvitsemia asioita eli huomata lapsen herkkyykskaudet. Näiden herkkyykskausien aikana lapselle on ominaista oppia ja omaksua tiettyjä asioita herkemmin kuin muina aikoina. Aikuisen tärkein työkalu on havainnointi. Sen avulla saa selville lapsen kiinnostuksen kohteet ja kehityksen tasot. Havainnoinnin avulla aikuinen voi ohjata lasta oikean tasoiseen toimintaan oikealla hetkellä. (Salonen 2015, 27-28.)

Tutkimusaineistosta selviää, että Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa aikuiset ovat omaksuneet montessoripedagogiikkaan pohjautuvan roolinsa hyvin. Lapsia autetaan tarvittaessa, ja lapset tulevat useimmiten itse pyytämään apua. Apua myöskin annetaan vain siinä määrin, että lapsi pystyy itse ratkaisemaan ongelman eikä asiaa tehdä lapsen puolesta. Tämä tukee lapsen oman toiminnan ohjausta.

Tutkimusaineiston pohjalta selviää, että vanhemmat pitävät lapsen kehityksen kannalta tärkeänä henkilökunnan pysyvyyttä, avoimuutta, lämmihenkisyyttä sekä yksilöllistä työotetta lapsia ja vanhempia kohtaan. Tutut aikuiset luovat lapsille turvallisuuden tunnetta, ja tukee näin ollen lapsen oman toiminnan ohjausta.

8.3 Lapsiryhmän merkitys

Tutkimusaineistossa yhdeksi teemaksi nousi lapsiryhmän vaikutus lapsen toimintaan. Kun lapsesta tulee vertaisryhmänsä jäsen, oppii lapsi vastavuoroisuuden ja molemminpuolisen kunnioituksen säännöt. Ryhmässä lapsi oppii elämän perusasioita, ryhmätöitä ja taitoja. Kun lapsiryhmä on osa toimivaa yhteisöä, lapsille kehittyy vastuu itsestä ja muista sekä toisten huomioon ottaminen ja empatia. Päiväkodissa lapsiryhmän ollessa toimiva, on ilmapiiri hyvä ja kiintymys toisiin kiinteä. Ryhmän yhteisiä ideoita kuunnellaan, kehitetään eteenpäin ja toteutetaan toiminnassa. Kun lapsiryhmä on kiintynyt, viihtyvät lapset paremmin sekä heidän omatoimisuutensa kehittyy. (Helenius 2008, 62-64.) Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa lapsiryhmä oli tiivis ja lämmihenkinen. Kaikki lapset toimivat hienosti keskenään sekä auttoivat toisiaan. Ketään ei jätetty leikkien ulkopuolelle.

Jokainen lapsi ei kehity samaa tahtia, joten kehittyneemmällä lapsella on tärkeä rooli olla mallina toisille lapsille. Montessori-päiväkodissa keskeistä on, että lapset toimivat toistensa opettajina. Lapsi, jolla oman toiminnan ohjaus oli kehittyneempää, auttoi muita suoriutumaan erilaisista tehtävistä.

Tutkimusaineistosta selvisi, että päiväkodissa tuetaan hyvin lasten kaverisuhteiden luomista. Jo päiväkodissa luodaan elämän loppuun kestäviä ystävyyssuhteita, joten sosiaalisiin suhteisiin rohkaiseminen on tärkeää varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa lapsi pääsee harjoittelemaan sosiaalisia taitojaan, ja näkee, miten muut lapset ja aikuiset kohtelevat muita. Sosiaaliset taidot ovat tärkeä osa oman toiminnan ohjausta.

Tutkimusaineistosta korostui vanhempien arvostus päiväkodin pientä ryhmäkokoja kohtaan. Lapsiryhmän ollessa pieni, pystyy varhaiskasvatuksen ammattilainen yksilöllisempään työotteeseen ja näin ollen kohtaamaan lapsen useammin kahden kesken. Myös lapsen kuunteleminen ja kiinnostuksen kohteiden huomioon ottaminen helpottuu pienessä lapsiryhmässä työskennellessä.

8.4 Montessoripedagogiikan merkitys

Montessoripedagogiikkaan pohjautuva toiminta päiväkotia Aurinkoleijonassa tukee tutkimusaineiston mukaan lapsen kehitystä laaja-alaisesti. Montessorihetket antavat lapselle mahdollisuuden itsenäiseen työskentelyyn, ja näin tukee lapsen oman toiminnan ohjausta.

Lapsen vanhemmat ovat valinneet lapselleen päiväkodiksi Aurinkoleijonan useimmiten siksi, että päiväkodin pedagogiikka pohjautuu Montessoripedagogiikkaan. Toinen syy on edellä mainittu pieni ryhmäkoko. Montessoripedagogiikassa lapsi huomioidaan yksilönä ja hänelle tarjotaan toimintaa hänen herkkyyuskautensa huomioiden. Montessoripedagogiikan tunnuslause ”Auta lasta tekemään itse”, näkyy Aurinkoleijonan toiminnassa. Montessoripedagogiikassa olennaista on lapsen oman toiminnan ohjauksen tukeminen, ja Aurinkoleijonassa se on otettu huomioon. Päiväkodin kaikessa toiminnassa pyritään antamaan lasten tehdä itse tutkiskellen ja kokeillen.

Tutkimuksen kyselylomakkeessa kysyttiin vanhemmilta, miten lapsi toimii kotona puke- mis- ja ruokailutilanteissa. Jokaisen lapsen kohdalla vastaus molempiin kysymyksiin oli itsenäisesti/omatoimisesti. Lasten pöytätavat olivat todella hyvät. Lapset osaavat pöytä- keskustelun, kiittämisen, ruuan ottamisen, astioiden pois viemisen jne. Päiväkodissa lapsia tuetaan ja opetetaan toimimaan erilaisissa tilanteissa. Lapsen toimimiseen uu- sissa tilanteissa vaikuttaa pitkälti lapsen temperamenttityyppi, mutta toimintaa voi silti harjoitella ja antaa lapselle onnistuneita kokemuksia erilaisista tilanteista.

Aurinkoleijonassa lapsille annetaan ikätasoisia kehittäviä tehtäviä ja lasten annetaan tehdä itse monia asioita. Lasten tarpeet otetaan päiväkodissa huomioon ja niihin vasta- taan. Lapset pääsevät keskittymään sellaisiin tehtäviin, joista he ovat juuri sillä hetkellä kiinnostuneita. Tämä auttaa lapsia toimimaan itsenäisesti. Lasten vanhemmat kokevat, että päiväkodin henkilökunta on tietoisia lapsen kehityksen monista tasoista, ja toimivat sen mukaisesti. Lasten vanhemmat arvostivat kovin sitä, että päiväkodissa tehdyt tehtä- vät ja opitut taidot tulevat lapsen mukana kotiinkin, esim. kananmunan rikkominen, pöly- jen pyyhkiminen jne. Vanhemmat kokivat, että päiväkodin myötä lapsista on tullut aktii- visia, oma-aloitteisia ja kaikesta kiinnostuneita, joka näkyy kotona vahvasti.

Oman toiminnan ohjauksen kehittyminen alkaa varhaislapsuudesta, mutta sen kehitty- minen jatkuu pitkälle aikuisuuteen saakka. Lapselta ei voi siis olettaa täydellistä oman

toiminnan ohjausta, vaikka moni lapsi osaakin jo todella pienenä toimia hyvin itsenäisesti. Varhaiskasvatuksessa oleva lapsi on siis kehityksensä alkutaipaleella ja tärkeintä onkin varhaiskasvatuksessa antaa vahva pohja oman toiminnan ohjauksen kehittymiselle. Varhaiskasvatuksen tehtävänä onkin tukea niitä pienen pieniäkin kehityksen alkuja, sillä ne ovat edellytys lapsen kehityksen ja oppimisen onnistumiselle.

Oman toiminnan ohjauksen voi jaotella kahdeksaan osa-alueeseen, jotka aikuisen tulisi hallita. Oman toiminnan ohjauksella tarkoitetaan kykyä säädellä omaa toimintaansa tilanteen mukaisella tavalla. Nämä kyvyt eli oman toiminnan ohjauksen osa-alueet ovat käyttäytymisen ehkäisy, aloitteellisuus, vaihtaminen, suunnittelu, organisointikyky, itsetarkkailu, tunteiden säätely ja työmuisti. (Savolainen 2010, 34.) Nämä oman toiminnan ohjauksen osa-alueet tulivat esille myös tutkimusaineistossa.

Käyttäytymisen ehkäisyllä tarkoitetaan kykyä olla toimimatta impulssien johdattamana tai oman käyttäytymisen lopettaminen tilanteen niin vaatiessa. Ongelmat tässä kyvyssä ilmenevät toimimisessa ajattelematta sekä vaikeuksina lopettaa jotakin käyttäytymismuotoa. (Savolainen 2010, 34-35.) Tämä kyky alkaa jo kehittyä varhaislapsuudessa. Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa tuetaan käyttäytymisen ehkäisyä aikuisen roolin avulla. Aikuinen on mallina lapselle, ja vaikeuksien ilmetessä, lasta rauhoitellaan, ja harjoitellaan erilaisia tilanteita yhdessä. Myös muiden lasten malli on tärkeässä roolissa.

Aloitteellisuudella tarkoitetaan tehtävän tai toiminnan aloittamista (Savolainen 2010, 34). Tutkimusaineiston perusteella päiväkodin montessorihetket tukevat tätä oman toiminnan ohjauksen osa-aluetta hyvinkin paljon. Lapsella annetaan tilaisuus valita itse tehtävä sekä paikka sen suorittamiselle. Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa lapset toimivat montessorihetkissä hyvin itsenäisesti eikä tehtävän valitsemisessa ilmene useinkaan hankaluuksia.

Vaihtamisella tarkoitetaan kykyä joustavasti ja tilanteen vaatimusten mukaan vaihtaa tilanteesta tai toimintatavasta toiseen. Vaikeudet tässä kyvyssä voi ilmetä esim. vaikeuksina siirtymätilanteissa. (Savolainen 2010, 34-35.) Aurinkoleijonassa siirtymätilanteet pyritään suorittamaan jouhevasti ilman suurempaa odottamista. Lapsille keksitään erilaisia toimintoja siirtymätilanteisiin, jotka auttavat lapsia, joilla on vaikeuksia keskittyä siirtymätilanteissa.

Organisointikyvyllä tarkoitetaan kykyä toimia ja tehdä tehtäviä järjestelmällisesti sekä kykyä jäsentää tehtäviä ja tilanteita (Savolainen 2010, 35). Aurinkoleijonassa käytetään montessorivälineitä, jotka osa tukevat tätä kykyä. Montessorivälineissä on tehtäviä, jossa

lapsen on toimittavat järjestelmällisesti, että tehtävän voi ratkaista, esim. trinomi kuutio. Tämä kehittää lapsen organisointikykyä.

Itsetarkkailulla tarkoitetaan kykyä arvioida omaa toimintaansa suhteessa päämäärään (Savolainen 2010, 35). Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa lapset pääsevät osallistumaan toiminnan arviointiin vuosittaisen laatukselyn avulla. Lisäksi lapset tekevät päiväkodissa itsearviointia, mikä kehittää tätä oman toiminnan ohjauksen osa-aluetta.

Tunteiden säätelyllä tarkoitetaan kykyä säädellä omia tunnereaktioitaan suhteessa tilanteen vaatimuksiin ja ärsykkeisiin (Savolainen 2010, 35). Varhaiskasvatuksessa lapset harjoittelevat tunteiden säätelyään. Aikuisen rooli mallina on tärkeä tunteiden säätelyn kehityksessä. Aurinkoleijonan turvallinen ilmapiiri luo lapsilla mahdollisuuden tunteiden ilmaisemiseen. Lapsia rohkaistaan ja tuetaan erilaisten tunteiden näyttämässä ja niiden säatelemisessä.

Työmuistilla tarkoitetaan kykyä pitää tehtävän kannalta olennainen informaatio mielessä (Savolainen 2010, 35). Lapsilla työmuisti on alkanut vasta kehittyä. Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa tarjotaan erilaisia toimintoja, joiden avulla lapset pääsevät kehittämään työmuistiaan. Montessorivälineet tukevat myös työmuistin kehittymistä. Suunnitellulla tarkoitetaan taas kykyä ennakoida, asettaa päämääriä ja välitavoitteita (Savolainen 2010, 35). Lapset pääsevät Aurinkoleijonassa suunnittelemaan toimintaa yhdessä aikuisten kanssa.

9 POHDINTA

Tutkimustulokset osoittavat, että Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa pedagoginen toiminta tukee lasten oman toiminnan ohjausta sekä vanhempien kokemus asiasta on hyvinkin positiivinen. Kyselylomakkeessa vanhemmilla oli mahdollisuus halutessaan kertoa jotain erityistä Montessori-päiväkoti kokemuksista. Lähes jokaisessa kyselylomakkeessa oli kirjoitettu erityismainintaa päiväkodista. Vastaukset kertoivat kokonaisuudessaan päiväkodin laadukkaudesta.

Montessori-päiväkoti on lasten vanhempien kokemusten mukaan hyvä valinta lapselle, sillä päiväkodissa on niin pedagoginen puoli kuin tavallinen arkikin hyvin laadukkaasti toteutettu. Lapset ovat päiväkodissa kehittyneet kokonaisvaltaisesti, ja lapsen vahvuuksia on vahvistettu, heikkouksia unohtamatta. Lasten vanhemmat arvostavat päiväkodin työntekijöiden työtettä, jossa he ottavat lapset yksilöinä huomioon ja ovat aidosti ja lämpimästi läsnä. Montessoripedagogiikka välineineen antaa lapsille hyvät eväät koulumaailmaan ja ne opettavat elämää varten.

Lasten vanhempien vastaukset viestivät kuvaa laadukkaasta ja arvokkaasti varhaiskasvatuksesta Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa. Päiväkodin onkin hyvä muistaa arvostaa vanhempien kokemuksia, ja vaalia jo saavutettua laadukkuutta. Tutut aikuiset ja ryhmäkoko olivat asioita, joita tutkimustulosten mukaan lasten vanhemmat arvostavat. Henkilöstön hyvinvoinnista tuleekin pitää huolta, että he pystyvät jatkossakin toteuttamaan yhtä laadukasta varhaiskasvatusta. Lisäksi ryhmien koko pitäisi pitää maltillisena, jotta yksilöllinen työote mahdollistuu jatkossakin.

Vanhemmat arvostavat päiväkotia paljon, ja jo saavutetuista laadukkaista puitteista on hyvä pitää kiinni, jotta toiminta pysyy laadukkaana vuosi vuodelta. Kyselylomakkeiden vastauksista yksi lause jäi tutkijalla ikuisesti mieleen. Tämä lause on sellainen, jonka päiväkodin tulisi muistaa jokaisessa toteuttamassaan toiminnassa.

” Paras kokemus on hymyilevä ja tyytyväinen lapsi.”

9.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Kaikkiin tutkimuksiin liittyy eettisiä ratkaisuja. Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tärkeimpiä eettisiä periaatteita ovat luottamuksellisuus, informointiin perustuva suostumus,

seuraukset ja yksityisyys. Tutkimuksissa tulee ottaa huomioon tutkimuseettikka eli hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20; Vilkka 2015,41.)

Opinnäytetyössä noudatettiin eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa myös sitä, että tutkijan on toimittava rehellisesti ja vilpittömästi. (Vilka 2015, 42.) Opinnäytetyössä otettiin huomioon plagioinnin välttäminen ja tarvittaessa käytettiin sitaatteja. Tutkijan piti muistaa myös tarkka ja huolellinen viittaaminen ja lähdeviitteiden merkitseminen.

Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan tulosten tarkkuutta. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että toistettaessa tutkimusta saman henkilön kanssa, tulisi tulosten olla sama. Laadullista tutkimusta voidaan pitää luotettavana, kun tutkimuksen kohde ja tulkittu aineisto ovat yhteensopivia sekä teorianmuodostus ei sisällä epäolennaisia tai satunnaisia tekijöitä. (Vilka 2015, 194, 196.) Tutkijan eettinen velvollisuus onkin esittää tietoa, joka on niin varmaa ja todennettua kuin mahdollista (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Opinnäytetyö oli tutkimuksena hyvin lyhyt aikainen ja kohderyhmä pieni. Opinnäytetyöstä pyrittiin tekemään mahdollisimman luotettava muistamalla lähdekritiikki ja rehellisyys tuloksia kirjoittaessa. Tulosten kriittinen tarkastelu on myös tärkeää.

Tutkittavien anonymiys oli tärkeää opinnäytetyössä. Kyselylomakkeissa eikä havainnointilomakkeessa käytetty nimiä. Lasten sukupuoli ja ikä olivat kuitenkin näkyvissä. Tuloksia raportoidessa huomioitiin se, ettei tutkittavia ole raportista tunnistettavissa.

9.2 Prosessin arviointi ja tutkijan ammatillinen kasvu

Tutkimuksen ympäristö suuntautui päiväkotielämään ja montessoripedagogiikkaan, jotka ovat olleet lähellä tutkijan sydäntä jo kauan, joten tutkimuksen tekeminen oli tutkijalle hyvin mielenkiintoinen ja mieltä avartava kokemus. Tutkija oli harjoittelussa Montessori-päiväkotieläimessä yli kolme kuukautta, jonka aikana tutkimusmateriaali kerättiin. Ajallisesti tutkimusmateriaalia olisi voinut kerätä kauemmin, sillä havainnointitilanteita kertyi melko vähän. Lisäksi harjoitteluun kuuluvat omat tehtävät veivät aikaa opinnäytetyön toteuttamiselta, sillä opinnäytetyö unohtui välillä harjoittelun aikana. Olisi ollut ehkä tutkijan kannalta parempi, että olisi suorittanut harjoittelun erillään opinnäytetyön toteuttamisesta, jolloin tutkija olisi voinut paneutua paremmin opinnäytetyöhön.

Yhtenä tutkimusmenetelmänä käytettiin havainnointia. Tutkija tunsikin jo ennalta osan päiväkodin lapsista, joten tutkijalla oli ennakkotietoja lasten osaamisesta. Tämä ei ollut hyvä

asia havainnoinnin kannalta, sillä se vaikeutti tutkijan näkökulmaa havainnoinnissa. Tutkimuksen kannalta olisi saattanut olla parempi, jos kohderyhmä olisi ollut tutkijalle täysin vieras ja tutkija olisi toiminut lasten kanssa vain tutkimuksen osalta.

Opinnäytetyön prosessi kaiken kaikkiaan on ollut tutkijalla positiivinen ja kasvattava kokemus. Havainnoinnin vaikeuden ja sen tärkeyden ymmärtäminen on tullut tutkijalla hyvin tiedoksi. Tieto lapsen kehityksestä sekä pedagogisen toiminnan merkityksestä on tutkijalla kasvanut huomasti. Opinnäytetyön tekeminen on ollut tutkijalla merkittävä osa ammatillista kasvua lastentarhanopettajaksi.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aro, T. & Laakso, M-L. (toim.) 2013. Taaperosta taitavaksi toimijaksi: Itsesääätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Porvoo: Bookwell Oy.
- Aro, T., Laakso, M-L. & Närhi, V. 2010. TOMERA- Toiminnanohjauksen ja itsesäätelyn kehityksen tukeminen päivähoitossa.
- Fonsen, E. & Turja, L. (toim.) 2010. Suuntana laadukas varhaiskasvatus: Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.
- Hanson, L. 1994. Montessori och barns arbete. Stockholm: Liber Utbildning AB.
- Hayes, M. & Höynälänmaa K. 1985. Montessori-pedagogiikka. Helsinki: Otava.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala-Huttunen, E. & Nivala, V. 1990. Yhteistyö päivähoitossa: Kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hujala, E., Valpas, A., Roos, P. & Vlasov, J. 2016. The Success Story of Finnish early childhood education. Nokia: Vertikal Oy.
- Hänninen, S-L. & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhantöön ja varhaiskasvatuksen historia. Helsinki: Otava.
- Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.
- Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. (toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kivelä, N., Liukkonen, T. & Niemi, A. 2015. Kasvun ja hoidon osaaja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Koivula, U-M., Suihko, K. & Tyrväinen, J. 1997. Tutkimusmatka tiedon maailmaan: Opas opin- näytteen tekijälle. Tampere: Tampereen sosiaalialan oppilaitos.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Koivunen, P. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa: havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Linturi, H. 2002. Progressiivinen pedagogiikka. Viitattu 31.5.2017. http://nexusdelfix.internetix.fi/fi/sisalto/materiaalit/4_artikkelit/4_koulu/3_haastajameemit/2_progressio.
- Montessori, M. 2012. The absorbent mind. USA: BN Publishing.
- Montessori, M. 1983. Lapsen salaisuus. Juva: WSOY.
- Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 10.1.2017. Saatavilla pdf-tiedostona: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Pisa-tutkimus. Viitattu 10.1. 2017. <http://www.minedu.fi/pisa>
- Paalasmaa (toim.) 2011. Lapsesta käsin: Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä PS-kustannus.
- Parkkonen, H. 1991. Auta minua tekemään itse: Montessori-menetelmän sovelluksia. Helsinki: WSOY.
- Rauhala, L. 2005. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 29.1.2017.
- Salonen, M. 2013. Pieni ja suuri samassa veneessä. Helsinki: Oy Nordprint Ab.
- Savolainen, T. 2010. Haastava nuori ja koulunkäynti-opas opettajalle. Saatavina pdf-tiedostona: http://kalliomaa.net/opas_haastava_2012.pdf.
- Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) 2014. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Skjöld Wennerström, K. & Bröderman Smeds, M. 2008. Montessoripedagogik I förskola och skola. Sweden: Natur och Kultur.
- Steinerkasvatuksen liitto 2017. Steinerpedagogiikka. Viitattu 25.5.2017. <http://www.steinerpedagogiikka.fi/index.php?page=steinerpedagogiikka>.
- Suomen Freinet-yhdistys 2017. Freinetpedagogiikka. Viitattu 25.5.2017. <https://freinetyhdistys.wordpress.com/freinet/>.
- Suomen Montessoriliitto. <http://montessori.fi/>
- Suomen Reggio Emilia-yhdistys 2017. Reggio Emilia-pedagogiikka. Viitattu 25.5.2017. <https://reggioemiliayhdistys.com/>.
- Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Varhaiskasvatuslaki 36/1973. Annettu Helsingissä 19.1.1973. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.
- Vasta, R. (toim.) 2016. Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. EU: United Press Global.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Annettu 21.08.1991. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2.

Hei,

Olen sosionomi-opiskelija Turun Ammattikorkeakoulusta. Teen opiskelujeni viimeistä harjoittelua Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa. Harjoittelun ohessa teen opinnäytetyötä, jonka aiheena on lasten oman toiminnan ohjauksen kehittämisen tukeminen Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa. Tutkin aihetta havainnoimalla lapsia sekä vanhemmille lähetettävän kyselyn vastausten avulla.

Opinnäytetyön tulokset esitetään muodossa, josta ei ole mahdollista tunnistaa yksittäistä lasta.

Ystävällisin terveisin

Iida Järvinen

iida.jarvinen1@edu.turkuamk.fi

TUTKIMUSLUPA

Annan luvan lapseni havainnointiin kyllä___

ei___

Havainnot saa käyttää hyödyksi opinnäytetyössä kyllä___

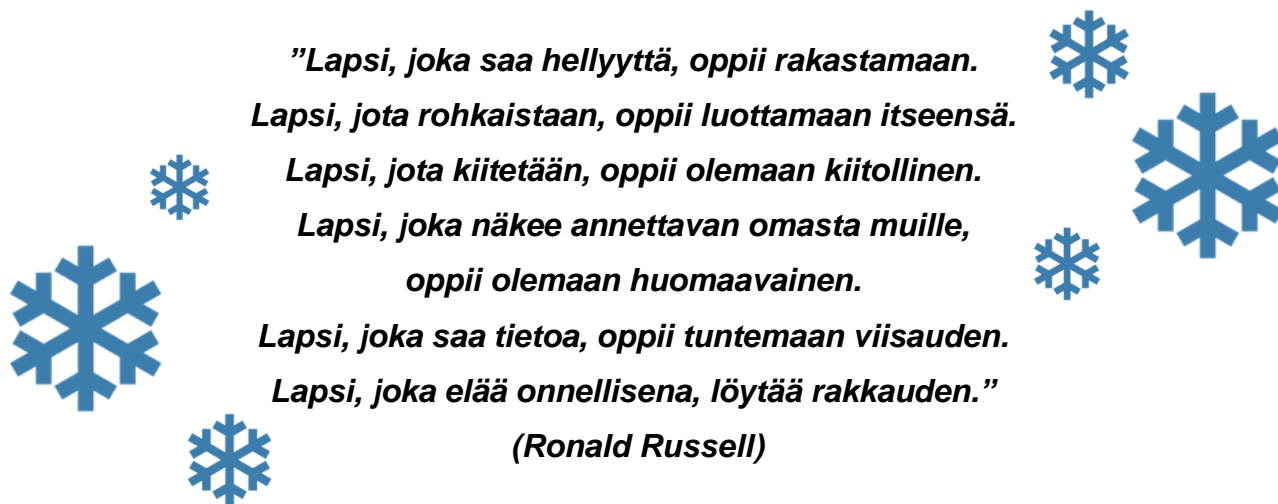
ei___

Aika ja paikka

Allekirjoitus, nimen selvennys

Palautathan lomakkeen viimeistään pvm

Kyselylomake

Hei,

Olen sosionomi-opiskelija Turun Ammattikorkeakoulusta. Teen opiskelujeni viimeistä harjoittelua Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa. Harjoittelun ohessa teen opinnäytetyötäni, jonka aiheena on lasten oman toiminnan ohjauksen kehittämisen tukeminen Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa. Tutkin aihetta havainnoimalla lapsia sekä vanhemmille lähetettävän kyselyn vastausten avulla.

Ohessa kyselylomake, johon toivoisin teidän vastaavan.

Kiitos vastauksista jo etukäteen! Aurinkoisia talvipäiviä ja hyvää kevään odotusta!

Ystävällisin terveisin

Iida Järvinen

iida.jarvinen1@edu.turkuamk.fi

Kyselylomake vanhemmille

1. Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa olevan lapsen ikä ja sukupuoli:

2. Minkä vuoksi olette valinneet Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonan lapsenne päiväkodiksi?

3. Mitä odotuksia teillä on Montessori-pedagogiikasta?

4. Millä tavoin koette Montessori-pedagogiikan tukevan lapsenne kehitystä ja oppimista?

5. Millä tavoin koette lapsenne hyötyvän päiväkodin toiminnasta?

6. Minkälaisissa asioissa tai tilanteissa lapsenne toimii itsenäisesti kotona?

7. Onko lapsenne tekemä toiminta kotona useimmiten lapsen itsensä valitsema vai aikuisen antama?

8. Millä tavoin päiväkodissa tehty toiminta näkyy kotona?

9. Millä tavoin lapsenne toimii uusissa tilanteissa?

10. Miten lapsenne toimii pukemistilanteissa?

11. Miten lapsenne toimii ruokailutilanteissa?

12. Mitä erityistä haluatte kertoa Montessori-päiväkotikokemuksistanne?

Kiitos vastauksistanne!

Palautettahan vastauksenne viimeistään pvm.

